

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
OFFICE OF THE EDUCATION COUNCIL

ส่งเสริมความเท่าเทียมและการเข้าถึงการศึกษาสำหรับทุกคน
HUMAN RIGHTS, GENDER EQUALITY, & EQUITABLE EDUCATION

แผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

โดย

ศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างเพศ

(Gender Focal Point: GFP)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

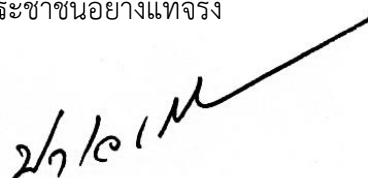
คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ในฐานะหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบายและแผนการศึกษาของชาติ ตระหนักดีว่าหัวใจสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน คือการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม เพื่อให้สอดคล้องกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และมาตรฐานสากลของ OECD ที่มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ

แผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 มิได้เป็นเพียงเอกสารแนวทางการดำเนินงานตามภารกิจปกติ แต่เป็นการประกาศเจตนารมณ์ในการยกระดับ สกศ. สู่การเป็นองค์กรต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชนที่ใช้ “นวัตกรรมเชิงนโยบาย” เป็นเครื่องมือหลักในการพิทักษ์สิทธิ ผ่านโครงการปฏิรูปโครงสร้างพื้นฐานนโยบายดิจิทัลและธรรมาภิบาลการคลังการศึกษา (EPIE) ซึ่งเปลี่ยนผ่านการบริหารจัดการข้อมูลจากภาพรวมสู่การติดตามและคุ้มครองสิทธิรายบุคคล (Individual Longitudinal Tracking) ช่วยให้เราสามารถชี้เป้าและสนับสนุนกลุ่มเป้าหมายเปราะบางทั้ง 8 กลุ่ม ได้อย่างแม่นยำและโปร่งใส

หัวใจสำคัญของแผนฉบับนี้ คือการบูรณาการธรรมาภิบาลข้อมูลร่วมกับภาคีเครือข่ายเชิงยุทธศาสตร์ และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรผ่านระบบคาดการณ์ความเสี่ยงและจำลองนโยบายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อหลักประกันว่าเด็กและเยาวชนไทยทุกคนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีระบบนิเวศการคลังการศึกษาที่เข้มแข็งเป็นฐานรองรับความยั่งยืน

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า แผนปฏิบัติการฉบับนี้จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาไทยให้ก้าวสู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานของความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดถือสิทธิมนุษยชนเป็นเข็มทิศในการสร้างสรรค์นโยบายเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนอย่างแท้จริง

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประวิต เอราวรรณ์)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทสรุปผู้บริหาร	๗
ส่วนที่ 1 บทนำและที่มา	1
1. อุดมการณ์และพันธกิจสากล (Global Context)	1
1.1 การขับเคลื่อนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)	1
1.2 การยกระดับสู่มาตรฐานการดำเนินงานระดับสากล	4
2. ยุทธศาสตร์และกฎหมายระดับชาติ (National Mandate)	5
3. บริบทและความท้าทายในปัจจุบัน (Situational Analysis)	6
3.1 การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล (Digital Transformation) และความท้าทายด้านสิทธิมนุษยชน	6
3.2 ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและสถานการณ์ของกลุ่มเป้าหมายเปราะบาง	8
4. บทบาทของ สกศ. ในฐานะหน่วยงานนโยบาย (Institutional Role)	9
4.1 ประกาศเจตจำนงนโยบายสิทธิมนุษยชน สกศ. (Policy Statement)	10
4.2 โครงสร้างการขับเคลื่อนงาน (Governance Structure)	11
ส่วนที่ 2 บทวิเคราะห์ความสอดคล้องกับแผน 3 ระดับและการขับเคลื่อนสู่เป้าหมาย	14
1. บทวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ชาติ (แผนระดับที่ 1) และการบรรลุเป้าหมาย	14
1.1 การวิเคราะห์ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์	14
1.2 แนวทางการส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ	15
2. บทวิเคราะห์แผนระดับที่ 2 และการบรรลุเป้าหมาย	15
2.1 บทวิเคราะห์แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์	15
2.2 บทวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (หมวดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนและลดความเหลื่อมล้ำ)	17

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. บทวิเคราะห์แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (แผนระดับที่ 3) และข้อเสนอแนะ	18
3.1 บทวิเคราะห์ประเด็นสิทธิมนุษยชนรายด้าน/รายกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการกิจ สกศ. (เน้นกลุ่มเด็ก เยาวชน และกลุ่มเปราะบาง 8 กลุ่ม)	18
3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการขับเคลื่อนที่เกี่ยวข้องกับการกิจขององค์กร	20
4. บทวิเคราะห์ความสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 (แผนระดับที่ 3)	21
4.1 ความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์การเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษากับหลักสิทธิมนุษยชน	21
4.2 ตัวชี้วัดและเป้าหมายการดำเนินงานขององค์กรที่สะท้อนการเคารพสิทธิมนุษยชน	22
ส่วนที่ 3 แผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569	23
โครงการที่ 1 โครงการพัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระทบเชิงนโยบายการศึกษาและทักษะ แห่งอนาคต โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Data Analytics) (ตามสัญญาทุน ก.พ.)	23
โครงการที่ 2 โครงการปฏิรูประบบนิเวศข้อมูลอัจฉริยะและการคลังการศึกษาชาติเพื่อยกระดับทุนมนุษย์ สู่มาตรฐานสากลและสมาชิกภาพ OECD (National Educational Intelligence Data and Fiscal Ecosystem Reform for Global Human Capital Standards and OECD Accession)	25
โครงการที่ 3 โครงการยกระดับระบบบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สู่ระบบราชการ 4.0 ระดับก้าวหน้าและพัฒนาจนเกิดผล	27
ส่วนที่ 4 การตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD)	32
1. กระบวนการระบุประเด็นความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนตลอดห่วงโซ่คุณค่านโยบาย (Identification of Human Rights Impacts across Policy Value Chain)	32
2. การประเมินสถานะและจัดลำดับความเสี่ยง (Risk Assessment)	34
2.1 เกณฑ์การประเมินความเสี่ยงเชิงรุก (Assessment Criteria)	34
2.2 การกำหนดประเด็นความเสี่ยงหลักด้านสิทธิมนุษยชน (Salient Human Rights Issues)	34
2.3 ตารางวิเคราะห์ระดับความเสี่ยง (Human Rights Risk Matrix)	35
2.4 การนำผลการประเมินไปสู่แผนงานเชิงกลยุทธ์	36
3. มาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบ (Mitigation & Prevention)	36
4. การติดตามตรวจสอบและประเมินผลมาตรการอย่างเป็นระบบ (Tracking & Evaluation Mechanism)	38

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5. กลไกการสื่อสารและรายงานผลการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Communication & Transparency Disclosure Framework)	40
ส่วนที่ 5 กลไกการติดตาม เฝ้าระวัง และรายงานผล	42
1. ระบบการกำกับดูแลและติดตามประเมินผล (Monitoring and Evaluation Framework)	42
2. กลไกการรับเรื่องร้องเรียนและการเยียวยาผลกระทบจากการละเมิดสิทธิ (Grievance Redress and Remediation Mechanism)	43
3. การรายงานผลและการสื่อสารต่อสาธารณะเพื่อความโปร่งใส (Reporting and Public Transparency Framework)	44
4. การทบทวนผลการดำเนินงานและการพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Strategic Improvement and Sustainability Framework)	46
ภาคผนวก	48
คำสั่ง สกศ. 33/2569 เรื่อง แต่งตั้งผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (CGEO) และศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย (GFP)	48
ประกาศ สกศ. เรื่อง การส่งเสริมความเสมอภาคและขจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ	50
ประกาศเจตนารมณ์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน	52
ประกาศเจตนารมณ์ด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	56

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2569	30
ตารางที่ 2 ผลการประเมินและจัดลำดับความเสี่ยงหลักด้านสิทธิมนุษยชน (Salient Human Rights Risks) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569	35
ตารางที่ 3 มาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนเชิงรุก (Human Rights Risk Mitigation Plan)	37

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 แผนภาพสรุปโครงสร้างการขับเคลื่อนงาน

13

บทสรุปผู้บริหาร

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) มุ่งมั่นขับเคลื่อนภารกิจตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และเพื่อให้เป็นไปตามประกาศเจตนารมณ์ด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของ สกศ. จึงได้บูรณาการร่วมกับนโยบายเฉพาะด้าน ได้แก่ ประกาศการส่งเสริมความเสมอภาคและจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ และประกาศเจตนารมณ์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน มุ่งสู่การยกระดับจากบทบาทผู้กำหนดนโยบายทั่วไปสู่การเป็น “องค์กรผู้นำนโยบายดิจิทัลเพื่อความเสมอภาค”

จากประกาศและคำแถลงนโยบายข้างต้น สกศ. ได้เชื่อมโยงสู่ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่องค์กรให้ความสำคัญ 3 มิติหลัก ได้แก่ (1) สิทธิทางการศึกษาและการเข้าถึงโอกาสอย่างเท่าเทียม (2) ความเสมอภาคระหว่างเพศและการจัดการเลือกปฏิบัติ และ (3) การสร้างสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อขับเคลื่อนประเด็นสำคัญดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม และได้จัดตั้งกลไกเชิงระบบตามคำสั่ง สกศ. ที่ 33/2569 เรื่อง แต่งตั้งผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (CGEO) และศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย (GFP) และกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนที่เน้นผลสัมฤทธิ์เชิงโครงสร้าง 4 ด้าน ดังนี้

1. การเปลี่ยนผ่านสู่สถาปัตยกรรมนโยบายดิจิทัล (Strategic Digital Transformation)

สกศ. ได้บูรณาการนวัตกรรม “ระบบฐานข้อมูลอัจฉริยะและการปฏิรูประบบนิเวศการคลังเพื่อการศึกษา” (EPIE) เพื่อเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในการคุ้มครองสิทธิทางการศึกษา โดยเปลี่ยนจากการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวม สู่การ “ติดตามผู้เรียนรายบุคคลตลอดช่วงชีวิต” (Individual Longitudinal Tracking) เพื่อประกันสิทธิให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง 8 กลุ่มเป้าหมายอย่างแม่นยำ

2. การเพิ่มประสิทธิภาพการคลังบนฐานธรรมาภิบาล (Fiscal Governance)

มุ่งเน้นการปฏิรูประบบงบประมาณสู่รูปแบบ “ธรรมาภิบาลการคลังฐานสมรรถนะ” (Performance-Based Fiscal Governance) เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาเป็นไปอย่างคุ้มค่า (Value for Money) ลดความซ้ำซ้อนข้ามหน่วยงาน และสร้างความโปร่งใสตามมาตรฐานสากลขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD)

3. กลไกการตรวจสอบสิทธิอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence)

สกศ. ได้จัดวางระบบเฝ้าระวังและการประเมินความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนเชิงรุก โดยนำ “เทคโนโลยีการวิเคราะห์คาดการณ์” (Predictive Analytics) มาใช้ตรวจจับสัญญาณการละเมิดสิทธิล่วงหน้า พร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์ประสานงานกลาง (OEC Human Rights Hub) เพื่อเป็นกลไกรับเรื่องร้องเรียนและเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ

4. ผลสัมฤทธิ์และความยั่งยืน (Systemic Impact)

แผนปฏิบัติการฉบับนี้ไม่เพียงแต่มุ่งเน้นการเป็นองค์กรต้นแบบ แต่ยังสร้างรากฐานให้ประเทศไทยมีระบบข้อมูลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ ซึ่งจะส่งผลให้ประชากรวัยเรียนเข้าถึงสิทธิการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม ทลายกำแพงความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้าง และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศสู่สากลอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 1

บทนำและที่มา

1. อุดมการณ์และพันธกิจสากล (Global Context)

ในการก้าวเข้าสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์และนวัตกรรมข้อมูลขนาดใหญ่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เล็งเห็นว่าการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมิได้จำกัดอยู่เพียงการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายเท่านั้น แต่คือการสร้างระบบนิเวศทางการศึกษาที่โอบรับความแตกต่างและลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำอย่างเป็นรูปธรรม สกศ. จึงได้น้อมนำแนวทาง เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) มาเป็นเข็มทิศหลัก โดยเฉพาะ เป้าหมายที่ 4 (Quality Education) ที่มุ่งสร้างความเท่าเทียมและครอบคลุมในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และ เป้าหมายที่ 10 (Reduced Inequalities) ที่มุ่งลดความไม่เสมอภาคในทุกมิติ ซึ่งการขับเคลื่อนดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการยกระดับสมรรถนะบุคลากรผ่านการพัฒนาขีดความสามารถร่วมกับหน่วยงานกลางด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลของประเทศ เพื่อสร้างทีมนักวิเคราะห์นโยบายที่มีทักษะระดับสากล

นอกจากนี้ ในกระบวนการกำหนดนโยบายและแผนการศึกษาของชาติ สกศ. ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD) โดยบูรณาการมาตรฐานทางเทคนิคจากองค์กรภาคีระหว่างประเทศ มาผสมผสานกับข้อมูลเชิงลึกจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านฐานข้อมูลความเสมอภาคทางการศึกษาของประเทศ เพื่อระบุตัวตนและคุ้มครองสิทธิของผู้เรียนกลุ่มเปราะบาง รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์มิให้ถูกเลือกปฏิบัติหรือตกหล่นจากสิทธิประโยชน์พึงได้ การดำเนินงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลข้อมูลและจริยธรรมดิจิทัลนี้ จึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นต่อสาธารณะว่า นโยบายการศึกษาไทยจะถูกออกแบบบนฐานของความเที่ยงธรรมและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างสูงสุด

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ในฐานะหน่วยงานระดับนโยบายและแผนการศึกษาของชาติ ตระหนักถึงความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของประชาคมโลก โดยยึดถือแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและอุดมการณ์ร่วมของสหประชาชาติ เพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรระดับมาตรฐานสากลที่บริหารราชการบนฐานสิทธิมนุษยชนอย่างยั่งยืน โดยมีจุดหมายสำคัญที่เชื่อมโยงกับภารกิจหลัก ดังนี้

1.1 การขับเคลื่อนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การศึกษาชาติสู่ความยั่งยืน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาให้ความสำคัญกับการวางรากฐานนโยบายที่มีใช้เพียงการตอบสนองต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย แต่เป็นการสร้างหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษาตามมาตรฐานสากล โดย สกศ. ได้นำหลักการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวงจรนโยบาย เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบและป้องกันการละเมิดสิทธิที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัล แผนปฏิบัติการฉบับนี้จึงถูกออกแบบมาเพื่อเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่าง

“ข้อมูล” และ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ผ่านกระบวนการวิเคราะห์นโยบายบนฐานข้อมูลอัจฉริยะที่แม่นยำ ซึ่งได้รับแรงสนับสนุนเชิงเทคนิคจากองค์การภาคีระหว่างประเทศในการประยุกต์ใช้แบบจำลองการอนุมานเชิงสาเหตุ เพื่อตรวจสอบความโปร่งใสและลดอคติจากการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ในการตัดสินใจเชิงนโยบาย

นอกจากนี้ สกศ. ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ภายในองค์กร โดยส่งเสริมให้บุคลากรได้รับโอกาสในการยกระดับสมรรถนะผ่านโครงการทุนรัฐบาล เพื่อสร้างทีมนักวิเคราะห์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านธรรมาภิบาลข้อมูลและสิทธิมนุษยชนในระดับสากล ทำให้การจัดทำแผนการศึกษาชาติในปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 นี้ มิได้เป็นเพียงการวางกรอบการเรียนรู้ แต่เป็นการสร้างระบบนิเวศนโยบายที่โอรับความหลากหลายและให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายเปราะบาง โดยเฉพาะกลุ่มเด็กยากจนและกลุ่มชาติพันธุ์ ผ่านการบูรณาการข้อมูลเชิงลึกรายบุคคลร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านฐานข้อมูลความเสมอภาคทางการศึกษาของประเทศ เพื่อให้มั่นใจว่ามาตรการทางการศึกษาจะถูกส่งถึงมือผู้ถือครองสิทธิจริงอย่างเท่าเทียมและปราศจากการเลือกปฏิบัติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) จึงกำหนดให้แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 เป็นกลไกสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนใน 2 มิติหลัก ได้แก่:

เป้าหมายที่ 4: การศึกษาที่มีคุณภาพ (Goal 4 - Quality Education)

ในการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อตอบสนองต่อ เป้าหมายที่ 4: การศึกษาที่มีคุณภาพ (Goal 4 - Quality Education) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาถือเป็นพันธกิจหลักในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ปราศจากกำแพงแห่งการปิดกั้น โดยเชื่อมั่นว่าการศึกษาที่มีคุณภาพคือสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เป็นรากฐานของการพัฒนาสิทธิในด้านอื่น ๆ ทั้งหมด สกศ. จึงมุ่งเน้นการสร้างหลักประกันว่าการจัดการศึกษาต้องมีความครอบคลุม เท่าเทียม และทั่วถึงตามหลักการสากล “Ensure inclusive and equitable quality education” ซึ่งมีได้หมายถึงเพียงการจัดหาที่นั่งเรียนให้ครบจำนวน แต่หมายรวมถึงการประกันคุณภาพการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความหลากหลายของผู้เรียนในทุกช่วงวัย

หัวใจสำคัญของการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 คือการยกระดับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ให้เป็นกลไกที่จับต้องได้ผ่านนวัตกรรมเชิงนโยบาย สกศ. ได้นำระบบธรรมาภิบาลข้อมูลอัจฉริยะเข้ามาใช้ในการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน เพื่อขจัดอุปสรรคที่ขวางกั้นกลุ่มเป้าหมายเปราะบาง โดยเฉพาะกลุ่มเด็กยากจนและกลุ่มคนชายขอบมิให้หลุดออกจากระบบการเรียนรู้ การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายระดับสากลและองค์กรผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายระหว่างประเทศ ช่วยให้ สกศ. สามารถพัฒนาระบบการติดตามผู้ถือครองสิทธิได้อย่างแม่นยำรายบุคคล เพื่อยืนยันว่าไม่มีผู้เรียนคนใดถูกทิ้งไว้เบื้องหลังเพียงเพราะความแตกต่างทางกายภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือบริบททางสังคมที่เหลื่อมล้ำ

นอกจากนี้ สกศ. ยังให้ความสำคัญกับการสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์อนาคต โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรภายในผ่านโครงการพัฒนาบุคลากรระดับสูงและทุนรัฐบาล เพื่อสร้างนักยุทธศาสตร์การศึกษาที่มีความเข้าใจในหลักการไม่เลือกปฏิบัติและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเคร่งครัด การ

วางรากฐานนโยบายอัจฉริยะนี้จึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมให้มนุษย์ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้อย่างไร้รอยต่อ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงการพัฒนาทักษะในวัยแรงงานและผู้สูงวัย เพื่อให้การศึกษาทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์อย่างเต็มขีดความสามารถและสร้างความเป็นธรรมทางสังคมอย่างยั่งยืน

สิทธิในการได้รับคุณภาพการศึกษาที่เท่าเทียมกันนี้ ยังถูกขับเคลื่อนผ่านการบูรณาการข้อมูลร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านความเสมอภาคทางการศึกษาของประเทศ เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดสรรทรัพยากรและการออกแบบแผนการศึกษาชาติในปี 2569 จะเป็นไปบนบรรทัดฐานของจริยธรรมข้อมูลที่ตรวจสอบได้ และเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้เรียนอย่างสูงสุด ส่งผลให้เป้าหมายการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพมิใช่เพียงอุดมการณ์ในแผนงาน แต่คือความจริงที่ประชาชนทุกคนสามารถสัมผัสได้จริงในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ อันเป็นการยกระดับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนด้านการศึกษาของประเทศไทยให้เทียบเท่าระดับสากลอย่างภาคภูมิใจ

เป้าหมายที่ 10: การลดความเหลื่อมล้ำ (Goal 10 - Reduced Inequalities)

ในการขับเคลื่อนพันธกิจเพื่อตอบสนองต่อ **เป้าหมายที่ 10: การลดความเหลื่อมล้ำ (Goal 10 - Reduced Inequalities)** สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาถือเป็นภารกิจเร่งด่วนในการทลายกำแพงความเหลื่อมล้ำที่ยังรากลึกในโครงสร้างสังคมไทย โดยเฉพาะมิติด้านโอกาสทางการศึกษาซึ่งถือเป็นต้นทางของความไม่เสมอภาคทั้งปวง สกศ. มุ่งเน้นการลดช่องว่างของโอกาสทางการศึกษาภายในประเทศ (**Reducing inequalities within the country**) อย่างเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกกับกลุ่มเป้าหมายเปราะบาง กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมักเผชิญกับอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และฐานะทางเศรษฐกิจ จนมีความเสี่ยงสูงในการถูกละเมิดสิทธิหรือการเข้าไม่ถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 จึงถูกออกแบบมาเพื่อเปลี่ยนผ่านจากการช่วยเหลือแบบสงเคราะห์ เป็นการแก้ไขปัญหาที่โครงสร้างผ่านนวัตกรรมนโยบาย

หัวใจสำคัญของการลดความเหลื่อมล้ำในยุคดิจิทัล คือการนำการวิเคราะห์ข้อมูลอัจฉริยะมาใช้ในการระบุตัวตนและทำความเข้าใจปัญหาเชิงลึกรายบุคคล สกศ. ได้พัฒนาระบบธรรมาภิบาลข้อมูลที่เชื่อมโยงกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านความเสมอภาคทางการศึกษาของประเทศ เพื่อให้สามารถมองเห็น “ตัวตน” ของผู้เรียนที่หลบซ่อนอยู่ในรอยแยกของสังคมได้อย่างแม่นยำ การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ภายใต้หลักจริยธรรมข้อมูล ช่วยให้ สกศ. สามารถออกแบบมาตรการทางนโยบายที่ตรงจุด (Targeted Policy) และลดอคติจากการใช้ดุลยพินิจของมนุษย์ ทำให้มั่นใจได้ว่าทรัพยากรทางการศึกษาจะถูกกระจายไปยังพื้นที่ที่ห่างไกลและกลุ่มคนที่ขาดแคลนที่สุดอย่างเป็นธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการสากลในการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (**Leave No One Behind**) อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ การลดความเหลื่อมล้ำตามแนวทางของ สกศ. ยังครอบคลุมถึงการคุ้มครองสิทธิในความเป็น ส่วนตัวและการรักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไปพร้อมกัน โดยมีทีมนักวิเคราะห์นโยบายที่ได้รับการพัฒนาทักษะ ผ่านโครงการทุนรัฐบาล (ทุน ก.พ.) และมาตรฐานทางเทคนิคจากองค์การภาวระหว่างประเทศ เป็นผู้กำกับดูแล กระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) เพื่อยืนยันว่ากระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ จะไม่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติซ้ำซ้อนต่อกลุ่มชาติพันธุ์หรือผู้ด้อยโอกาส การดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนถึงการ ปรับเปลี่ยนบทบาทของ สกศ. จากหน่วยงานวางแผนทั่วไป สู่การเป็น “ศูนย์กลางนโยบายอัจฉริยะเพื่อความเป็น ธรรม” ที่พร้อมส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงสิทธิประโยชน์ทางการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมและมีศักดิ์ศรี

ผลลัพธ์จากการขับเคลื่อนตามเป้าหมายที่ 10 นี้ มิได้เพียงแต่มุ่งหวังผลเชิงสถิติที่สวยงาม แต่คือการสร้าง หลักประกันว่าสิทธิในโอกาสทางการศึกษาจะเป็นของคนไทยทุกคนอย่างเสมอภาค แผนปฏิบัติการฉบับนี้จึงทำ หน้าที่เป็นกลไกตรวจสอบและถ่วงดุลนโยบายสาธารณะ เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินและ กำลังคนจะมุ่งสู่การแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมเชิงโครงสร้างอย่างยั่งยืน การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานกลาง ด้านบริหารโครงการและภาคีเครือข่ายพหุภาคี จึงเป็นความมั่นใจว่า สกศ. จะยังคงเดินหน้าพิทักษ์สิทธิทาง การศึกษาและสร้างความมั่นใจว่าความหลากหลายทางชาติพันธุ์และทางสังคมจะได้รับการโอบรับให้เป็นพลังสำคัญ ในการพัฒนาประเทศ โดยปราศจากเงื่อนไขความเหลื่อมล้ำมาเป็นข้อจำกัดในการเติบโตของทรัพยากรมนุษย์ใน ศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

1.2 การยกระดับสู่มาตรฐานการดำเนินงานระดับสากล

ในการยกระดับภารกิจสู่มาตรฐานสากล สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาตระหนักดีว่าการวางรากฐาน นโยบายการศึกษาท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล จำเป็นต้องอาศัยกลไกการดำเนินงานที่ตั้งอยู่บน บรรทัดฐานสากลอย่างเคร่งครัด สกศ. จึงได้ริเริ่มและเสริมสร้างกลไกความร่วมมือแบบพหุภาคีร่วมกับ **องค์กรภาวระหว่างประเทศ** เพื่อนำองค์ความรู้ระดับสูงและมาตรฐานเทคนิคเชิงลึกมาเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนงาน นโยบาย โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้หลักการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD) ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินกิจการที่เคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในระดับสากล กระบวนการนี้มิใช่เพียงการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ แต่เป็นการนำกรอบแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์ผลกระทบ ด้านสิทธิมนุษยชนมาบูรณาการเข้ากับกระบวนการวิเคราะห์นโยบายอัจฉริยะ (Smart Policy Analytics) อย่าง เป็นระบบ เพื่อให้ทุกขั้นตอนของการออกแบบแผนการศึกษาชาติในปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสามารถพยากรณ์ความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบเชิงลบต่อผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายเปราะบางได้อย่าง แม่นยำ ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนผ่านจากการวางแผนนโยบายเชิงรับสู่การบริหารจัดการสิทธิมนุษยชนเชิงรุกที่ สอดคล้องกับพลวัตของโลกยุคปัจจุบันอย่างแท้จริง

การดำเนินการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของ สกศ. ที่จะไม่หยุดนิ่งอยู่เพียงการทำตามพันธกรณีระหว่างประเทศในเชิงรูปแบบ แต่เป็นการมุ่งหวังยกระดับศักดิ์ศรีและความน่าเชื่อถือของประเทศไทยในเวทีสากล ผ่านการใช้ศักยภาพของหน่วยงานนโยบายภาครัฐที่สามารถผนวกเอานวัตกรรมการจัดการข้อมูลระดับชาติเข้ากับอุดมการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนได้อย่างสมบูรณ์ภายใต้หลักธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance) และจริยธรรมสากล โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับจริยธรรมข้อมูลอัจฉริยะที่จะต้องไม่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติหรือการสร้าง ความเหลื่อมล้ำซ้ำซ้อนในระบบดิจิทัล สกศ. จึงได้วางรากฐานโครงสร้างดิจิทัลที่เน้นความมั่นคงปลอดภัยและความ เป็นส่วนตัวของข้อมูลผู้เรียนรายบุคคลเป็นสำคัญ ซึ่งความสำเร็จในการเชื่อมโยงข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) จาก ภาควิชาการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาของประเทศ เข้ากับแบบจำลองการวิเคราะห์ที่ได้รับมาตรฐานจาก องค์กรสากลนั้น ถือเป็นก้าวอย่างสำคัญที่ยืนยันว่าประเทศไทยพร้อมที่จะเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมนโยบายการศึกษาที่ เห็นหัวประชาชนและเคารพสิทธิมนุษยชนในระดับสูงสุด อันจะส่งผลให้ภาพลักษณ์ขององค์กรและประเทศในฐานะ รัฐภาคีที่มีความรับผิดชอบต่อพลเมืองโลกมีความเด่นชัดและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติอย่างกว้างขวาง

นอกจากมิติด้านเทคโนโลยีและมาตรฐานสากลแล้ว สกศ. ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนา “ทุนมนุษย์” ภายในองค์กรให้เป็นกลไกขับเคลื่อนที่เปี่ยมด้วยคุณภาพและจริยธรรม โดยส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนา สมรรถนะผ่านโครงการทุนรัฐบาล เพื่อสร้างทีมนักวิเคราะห์นโยบายที่มีขีดความสามารถสูงและมีความเข้าใจใน หลักการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างถ่องแท้ บุคลากรเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงองค์ความรู้จาก สถาบันชั้นนำและองค์กรภาคีระหว่างประเทศมาสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่ เพื่อมุ่งหมายที่จะให้ สกศ. เป็นต้นแบบ หน่วยงานนโยบายอัจฉริยะที่สามารถบูรณาการอุดมการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนเข้ากับนวัตกรรมจัดการข้อมูลได้ อย่างไร้รอยต่อ การดำเนินงานภายใต้กรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 จึงเปรียบเสมือนการวางอิฐก้อนสำคัญในการ สร้างระบบนิเวศการศึกษาที่ยั่งยืน ซึ่งประชาชนทุกคนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิและได้รับโอกาสในการพัฒนา ศักยภาพอย่างเสมอภาคตามหลักการสิทธิมนุษยชนสากล อันจะเป็นเครื่องยืนยันถึงความสำเร็จในการบริหาร ราชการยุคใหม่ที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์และข้อมูลขนาดใหญ่เป็นเครื่องมือในการรับใช้อย่างเที่ยงธรรมและมีคุณธรรม นำมาซึ่งความผาสุกและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนในเวทีโลกสืบไป

2. ยุทธศาสตร์และกฎหมายระดับชาติ (National Mandate)

ในฐานะหน่วยงานหลักด้านนโยบายการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาถือปฏิบัติหน้าที่โดยมี รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นบรรทัดฐานสูงสุดในการดำเนินงาน เพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของปวงชน ชาวไทยในการเข้าถึงการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ระบุถึงหน้าที่ของรัฐในการจัด ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย สกศ. ได้นำเจตนารมณ์ดังกล่าวมาเป็นหัวใจสำคัญในการจัดทำแผนปฏิบัติการ ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 เพื่อให้มั่นใจว่าการใช้อำนาจอธิปไตยในการออกนโยบาย

การศึกษาจะเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน และเป็นการทำหน้าที่ของรัฐบาลในการสร้างรากฐานความเป็นธรรมทางสังคมผ่านการศึกษา ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานที่พลเมืองทุกคนพึงได้รับตามกฎหมายสูงสุดของประเทศอย่างไม่มีข้อยกเว้น

เพื่อให้การดำเนินงานตามหน้าที่ของรัฐบาลมีความเท่าเทียมและครอบคลุม สกศ. ได้ยกระดับการบริหารราชการโดยนำ นวัตกรรมนโยบายบนฐานข้อมูลอัจฉริยะ (Smart Policy Analytics) เข้ามาเป็นเครื่องมือหลักในการตรวจสอบและกำกับดูแลมิให้เกิดการละเมิดสิทธิทางการศึกษาตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับมาตราที่ว่าด้วยการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สกศ. จึงได้บูรณาการข้อมูลเชิงลึกร่วมกับภาคีเครือข่ายความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อระบุตัวตนและคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ห่างไกล ให้ได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมและทันทั่วทั้งการดำเนินงานเชิงรุกภายใต้หลักธรรมาภิบาลข้อมูลนี้ จึงมิใช่เพียงการปฏิบัติตามกฎหมาย แต่เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบของรัฐบาลในการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิในการพัฒนาตนเองของพลเมืองทุกคนผ่านระบบการศึกษาที่เที่ยงธรรมและทั่วถึง

นอกจากนี้ สกศ. ยังตระหนักว่าการทำหน้าที่ของรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญในยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีสมรรถนะสูงและมีความเข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชนอย่างถ่องแท้ จึงมุ่งเน้นการพัฒนาขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ผ่าน โครงการทุนรัฐบาล เพื่อสร้างนักยุทธศาสตร์การศึกษาที่สามารถเชื่อมโยงหลักกฎหมายสูงสุดเข้ากับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลได้อย่างไร้รอยต่อ การขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการปี 2569 ภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงเปรียบเสมือนพันธสัญญาที่ สกศ. มีต่อประชาชนชาวไทยในการสร้างระบบการศึกษาชาติที่เป็นต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชน ที่ซึ่งรัฐบาลทำหน้าที่บริหารจัดการทรัพยากรอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และยึดมั่นในความเสมอภาค เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยทุกคนตามอุดมการณ์ของรัฐธรรมนูญและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในเวทีสากลสืบไป

3. บริบทและความท้าทายในปัจจุบัน (Situational Analysis)

3.1 การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล (Digital Transformation) และความท้าทายด้านสิทธิมนุษยชน

ในห้วงทศวรรษที่ผ่านมา สังคมโลกและประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล (Digital Transformation) อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวิถีการเรียนรู้ของพลเมือง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิได้เป็นเพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน แต่เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการบริหารราชการแผ่นดินสู่ยุคข้อมูลอัจฉริยะ (Data-Driven Governance) สำหรับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการกำหนดทิศทางการศึกษาของชาติ ความท้าทายประการสำคัญคือการปรับบทบาทจากการวางแผนนโยบายในรูปแบบดั้งเดิมที่อาศัยข้อมูลเชิงสถิติภาพรวม สู่การวางแผนที่ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เป็นฐานหลักในการวิเคราะห์นโยบายที่มีความละเอียดและแม่นยำสูง เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนในระดับปัจเจกบุคคลและกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเพาะได้อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม การก้าวเข้าสู่ยุคข้อมูลอัจฉริยะกลับมาพร้อมกับความท้าทายใหม่ในมิติสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะประเด็นความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) และความเสี่ยงจากการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในระบบดิจิทัล หากการออกแบบนโยบายขาดกลไกการกำกับดูแลที่รัดกุม อาจนำไปสู่การเกิดอคติในระบบอัลกอริทึม (Algorithmic Bias) ที่ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายเปราะบาง เช่น เด็กยากจน เด็กในพื้นที่ห่างไกล และกลุ่มชาติพันธุ์ ถูกปิดกั้นโอกาสทางการศึกษาหรือตกหล่นจากสิทธิประโยชน์เชิงนโยบายโดยไม่ตั้งใจ ด้วยเหตุนี้ สกศ. จึงตระหนักถึงความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 เพื่อใช้เป็นกรอบธรรมาภิบาลในการควบคุมและทิศทางการใช้นวัตกรรมข้อมูลอัจฉริยะให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมสากล และป้องกันไม่ให้เทคโนโลยีกลายเป็นเครื่องมือที่ซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษาไทย

ภารกิจสำคัญภายใต้แผนปฏิบัติการฉบับนี้ คือการเปลี่ยนบทบาทของ สกศ. สู่การเป็น “หน่วยงานนโยบายอัจฉริยะที่เคารพสิทธิมนุษยชน” โดยมีการนำนวัตกรรม Smart Policy Analytics มาเป็นเครื่องมือหลักในการบูรณาการฐานข้อมูลเชิงลึกรายบุคคลร่วมกับภาคีเครือข่ายความเสมอภาคทางการศึกษาของประเทศ การใช้ Big Data ในลักษณะนี้ช่วยให้ สกศ. สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำได้อย่างลุ่มลึกและเป็นปัจจุบัน (Real-time) ทำให้การจัดทำแผนการศึกษาชาติสามารถระบุตัวต้นผู้ถือครองสิทธิที่แท้จริงได้อย่างแม่นยำ ลดโอกาสในการเกิดข้อผิดพลาดในการคัดเลือกรายบุคคล (Exclusion/Inclusion Errors) ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานตามหลักการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD) ที่มุ่งหวังจะสร้างหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับคนไทยทุกคนอย่างเป็นธรรม

นอกจากมิติทางเทคนิคแล้ว สกศ. ยังเผชิญความท้าทายในด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้เท่าทันต่อพลวัตของนโยบายยุคใหม่ การขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการปี 2569 จึงมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะดิจิทัลควบคู่ไปกับความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนให้กับเจ้าหน้าที่ ผ่าน โครงการทุนรัฐบาล และการสร้างความร่วมมือกับ องค์กรภาคีระหว่างประเทศ เพื่อยกระดับสมรรถนะนักวิเคราะห์นโยบายให้มีความเชี่ยวชาญในการใช้ข้อมูลเพื่อการปกป้องสิทธิ กระบวนการนี้จะช่วยให้ สกศ. สามารถสร้างระบบนิเวศการศึกษาที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีจริยธรรมข้อมูล (Data Ethics) เป็นที่ยอมรับในระดับสากล อันจะเป็นการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือให้กับประเทศไทยในการบริหารจัดการนโยบายสาธารณะที่ยึดมั่นในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัลอย่างยั่งยืน

โดยสรุป ความจำเป็นในการมีแผนปฏิบัติการฉบับนี้มีไม่เพียงเพื่อตอบสนองต่อพันธกิจตามกฎหมาย แต่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการใช้พลังของข้อมูลและเทคโนโลยีอัจฉริยะมาเป็นเกราะป้องกันการละเมิดสิทธิ และเป็แรงขับเคลื่อนหลักในการขจัดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สกศ. มุ่งหวังว่าการดำเนินงานภายใต้กรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 จะเป็นต้นแบบของการบริหารราชการบนฐานข้อมูลที่เห็นหัวประชาชน และสามารถเปลี่ยนความท้าทายจาก Digital Transformation ให้กลายเป็นโอกาสในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้พลเมืองไทยทุกกลุ่มสามารถเติบโตและพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ในเวทีโลกสืบไป

3.2 ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและสถานการณ์ของกลุ่มเป้าหมายเปราะบาง

ท่ามกลางความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ยังคงเป็นประเด็นอุปสรรคที่มีความซับซ้อนและทวีความรุนแรงขึ้นในบางมิติ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาผ่านเลนส์ของสิทธิมนุษยชน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) พบว่าแม้ในภาพรวมเชิงสถิติจะมีการเข้าถึงการศึกษาที่ครอบคลุม แต่ในระดับปฏิบัติการยังมีประชาชนบางกลุ่มที่เผชิญกับสภาวะ “ความยากจนทางการศึกษา” และการเข้าถึงสิทธิประโยชน์พึงได้ตามที่รัฐจัดให้ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายเปราะบางลำดับที่ 3 (เด็กยากจนและเด็กยากจนพิเศษ) และลำดับที่ 8 (กลุ่มชาติพันธุ์และบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน) ซึ่งยังคงเป็นกลุ่มที่เปราะบางที่สุดในระบบนิเวศการศึกษาไทย เนื่องจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และทางภูมิศาสตร์ที่ปิดกั้นโอกาสในการพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างเสมอภาค

กลุ่มเป้าหมายลำดับที่ 3 หรือเด็กยากจนและยากจนพิเศษ เผชิญกับความเสี่ยงสูงในการหลุดออกจากระบบการศึกษา (Drop-out) เนื่องด้วยภาระทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ซึ่งมักส่งผลให้เด็กกลุ่มนี้ต้องละทิ้งสิทธิในการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันควร ขณะที่กลุ่มเป้าหมายลำดับที่ 8 อันประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์และบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน มักเผชิญกับอุปสรรคด้านภาษา วัฒนธรรม และข้อจำกัดทางกฎหมายที่ทำให้การเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานมีความยุ่งยากซับซ้อนกว่าปกติ สถานการณ์ดังกล่าวถือเป็นประเด็นที่ สกศ. ให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการที่คนกลุ่มนี้เข้าถึงสิทธิทางการศึกษา มิใช่เพียงปัญหาด้านการจัดการทรัพยากร แต่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในมิติของสิทธิในการได้รับการศึกษา (Right to Education) และสิทธิในการไม่ถูกเลือกปฏิบัติ (Right to Non-discrimination) ซึ่งส่งผลกระทบต่องานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในระยะยาว

ด้วยข้อเท็จจริงดังกล่าว สกศ. จึงจำเป็นต้องใช้แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 เป็นเครื่องมือหลักในการกำกับดูแล (Regulatory Framework) และติดตามตรวจสอบกระบวนการทำงานเชิงนโยบายอย่างใกล้ชิด โดยแผนฉบับนี้จะทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานในการคัดกรองนโยบายและแผนการศึกษาชาติ เพื่อให้มั่นใจว่ามาตรการต่าง ๆ จะถูกออกแบบมาเพื่อรองรับความต้องการที่จำเพาะของกลุ่มที่ 3 และ 8 อย่างเป็นรูปธรรม สกศ. มุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านจากการจัดสวัสดิการแบบทั่วไป (Universalism) สู่การจัดสวัสดิการแบบพุ่งเป้า (Targeted Intervention) ผ่านนวัตกรรม Smart Policy Analytics เพื่อให้สามารถระบุพิกัดและสถานะของผู้ถือครองสิทธิที่แท้จริงได้อย่างแม่นยำรายบุคคล อันเป็นการลดช่องว่างและป้องกันมิให้เกิดการตกหล่นจากสิทธิที่รัฐพึงจัดให้

นอกจากนี้ การใช้แผนสิทธิมนุษยชนเป็นกรอบกำกับดูแล ยังช่วยให้ สกศ. สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายความเสมอภาคทางการศึกษาได้อย่างมีธรรมาภิบาล โดยการนำหลักการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) มาใช้ประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการสำคัญ เช่น โครงการพัฒนาฐานข้อมูลอัจฉริยะเพื่อความเสมอภาค ที่มุ่งลดอุปสรรคเชิงระบบสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์และเด็กยากจนพิเศษ แผนฉบับนี้จะสร้างความมั่นใจว่าการจัดสรรทรัพยากรจะเป็นไปอย่างยุติธรรมและโปร่งใส โดยมีตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมในมิติของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเป็นอัตราการคงอยู่ในระบบของเด็กกลุ่มเปราะบาง หรือสัดส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ที่

ได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานสากล ซึ่งเป็นผลจากการที่ สกศ. ส่งเสริมบุคลากรผ่าน โครงการทุนรัฐบาล ให้มีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการความเหลื่อมล้ำระดับสูง

โดยสรุป ความท้าทายด้านความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายลำดับที่ 3 และ 8 คือตัวขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้ สกศ. ต้องยกระดับแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนให้มีความเข้มข้นและทรงพลังยิ่งขึ้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 นี้ แผนฉบับนี้มีได้เป็นเพียงเอกสารทางราชการ แต่เป็น “คำมั่นสัญญา” ในการปกป้องและส่งเสริมสิทธิของผู้ที่อ่อนแอที่สุดในสังคมผ่านนโยบายการศึกษาอัจฉริยะที่เห็นหัวประชาชน การกำกับดูแลที่เข้มงวดภายใต้หลักสิทธิมนุษยชนสากลจะเปลี่ยนความเหลื่อมล้ำให้กลายเป็นโอกาส และเปลี่ยนความเปราะบางให้กลายเป็นพลังแห่งการพัฒนา อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างระบบการศึกษาชาติที่ยุติธรรมและยั่งยืนอย่างแท้จริงในเวทีสากล

4. บทบาทของ สกศ. ในฐานะหน่วยงานนโยบาย (Institutional Role)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ดำเนินงานในฐานะหน่วยงานระดับมัธยมศึกษาหรือ “Think Tank” หลักของประเทศ ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการกำหนดทิศทาง ยุทธศาสตร์ และแผนการศึกษาแห่งชาติที่มีความเชื่อมโยงกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงในระดับสากล บทบาทหน้าที่ของ สกศ. มิได้จำกัดอยู่เพียงการยกร่างกฎระเบียบหรือข้อบังคับเชิงโครงสร้างเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการเป็นองค์กรกลางในการส่งเสริมมาตรฐานและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผ่านวงจรนโยบาย (Policy Cycle) อย่างครบวงจร โดยเฉพาะในฐานะ “ผู้คัดกรองนโยบาย” (Policy Screener) ที่ต้องใช้ความแม่นยำทางวิชาการและจริยธรรมข้อมูลในการตรวจสอบว่า ทุกข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนไทยกว่า 70 ล้านคน จะต้องเป็นไปบนบรรทัดฐานของการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักสิทธิมนุษยชนอย่างเคร่งครัด

ภายใต้แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 สกศ. ได้ยกระดับบทบาทการเป็นหน่วยงานนโยบายอัจฉริยะ (Smart Policy Institution) โดยมุ่งเน้นการสร้างกลไกการคัดกรองนโยบายที่แม่นยำผ่านนวัตกรรม **Smart Policy Analytics** ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการบริหารราชการยุคใหม่ กลไกดังกล่าวทำหน้าที่เป็นเครื่องมือตรวจสอบล่วงหน้า (Ex-ante Evaluation) เพื่อประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Impact Assessment) ก่อนที่นโยบายจะถูกนำไปปฏิบัติจริง การดำเนินงานในลักษณะนี้ช่วยให้ สกศ. สามารถทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันเชิงนโยบาย (Policy Safeguard) เพื่อขจัดความเสี่ยงที่อาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิหรือการสร้าง ความเหลื่อมล้ำโดยไม่ตั้งใจ โดยเฉพาะต่อกลุ่มเป้าหมายเปราะบางลำดับที่ 3 และ 8 ที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษผ่านการกำกับดูแลภายใต้หลักธรรมาภิบาลข้อมูล

นอกจากนี้ ในบทบาทหน่วยงานกลางด้านนโยบาย สกศ. ยังทำหน้าที่เป็นผู้ประสานพลัง (Synergizer) ระหว่างความต้องการในระดับพื้นที่และมาตรฐานในระดับสากล โดยการบูรณาการองค์ความรู้และเทคนิคการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) จาก **องค์กรภาคีระหว่างประเทศ** เข้ากับบริบททางวัฒนธรรมและสังคมของไทย การเป็น Think Tank ที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการช่วยให้ สกศ. สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) จากภาคีเครือข่ายความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายที่พุ่งเป้า

(Targeted Policy) ไปยังผู้ถือครองสิทธิที่ต้องการการส่งเสริมอย่างแท้จริง ซึ่งบทบาทนี้จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาคมโลกและภาคประชาสังคมว่า กระบวนการกำหนดนโยบายการศึกษาของประเทศไทย มีระบบการคัดกรองที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยึดโยงกับหลักสิทธิมนุษยชนสากลอย่างยั่งยืน

ความแข็งแกร่งของบทบาทเชิงสถาบันนี้ ยังขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคลากรภายในองค์กร สกศ. จึงมุ่งสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดถือสิทธิมนุษยชนเป็นเข็มทิศในการปฏิบัติงาน ผ่านการสนับสนุนให้บุคลากรได้รับทุนรัฐบาล (ทุน ก.พ.) เพื่อออกไปสร้างเครือข่ายและนำเทคโนโลยีการจัดการนโยบายระดับสูงกลับมาประยุกต์ใช้ในการคุ้มครองสิทธิของพลเมือง การมีบุคลากรที่มีสมรรถนะสูงเป็น “นักยุทธศาสตร์นโยบายอัจฉริยะ” จึงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ สกศ. สามารถทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเชิงนโยบายแก่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีน้ำหนักและน่าเชื่อถือ อันเป็นการยกระดับมาตรฐานการบริหารราชการแผ่นดินที่ใช้ปัญญาและความรู้เป็นฐานในการพิทักษ์สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาของคนไทยทุกคน

โดยสรุป บทบาทของ สกศ. ในฐานะหน่วยงานนโยบายภายใต้แผนฉบับนี้ คือการเป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” (Change Agent) ที่เปลี่ยนความท้าทายเชิงโครงสร้างให้กลายเป็นนโยบายที่เป็นมิตรต่อสิทธิมนุษยชน การทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางนโยบายอัจฉริยะที่ใช้ข้อมูลเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการคัดกรองความเที่ยงธรรม จะช่วยให้สิทธิทางการศึกษาไทยมิได้หยุดอยู่เพียงในตัวบทกฎหมาย แต่ได้รับการปฏิบัติจริงอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม สกศ. มุ่งมั่นที่จะใช้ศักยภาพความเป็น Think Tank ในการขับเคลื่อนระบบนิเวศการศึกษาชาติให้เป็นพื้นที่แห่งสิทธิมนุษยชน เพื่อสร้างพลเมืองที่เปี่ยมด้วยศักยภาพและพร้อมขับเคลื่อนประเทศชาติให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความมั่นคงในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างยั่งยืนสืบไป

4.1 ประกาศเจตนารมณ์นโยบายสิทธิมนุษยชน สกศ. (Policy Statement)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้แสดงจุดยืนเชิงยุทธศาสตร์ผ่าน “ประกาศเจตนารมณ์ด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน” ซึ่งมีได้เป็นเพียงการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นพื้นฐานของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ แต่เป็นการสถาปนาวัฒนธรรมองค์กรยุคใหม่ที่ยึดถือสิทธิมนุษยชนเป็นหัวใจหลักของวงจรรนโยบาย โดยสาระสำคัญของประกาศฉบับนี้ครอบคลุมมิติการคุ้มครองทั้งภายในและภายนอกองค์กร ตั้งแต่การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ ไปจนถึงการส่งเสริมความหลากหลายและเท่าเทียมระหว่างเพศ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างระบบการทำงานที่โปร่งใสและเป็นธรรมตามหลักธรรมาภิบาลสากล

สำหรับการขับเคลื่อนใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 สกศ. ได้ดำเนินการยกระดับประกาศเจตนารมณ์ดังกล่าวให้มีสถานะเป็น “กรอบจริยธรรมนโยบายอัจฉริยะ” เพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ระบบดิจิทัล (Digital Transformation) โดยมีจุดเน้นและบทวิเคราะห์สาระสำคัญที่ปรับปรุงใหม่ ดังนี้

1) การบูรณาการธรรมาภิบาลข้อมูลและจริยธรรมข้อมูล (Data Governance & Data Ethics): ท่ามกลางการก้าวเข้าสู่ยุคข้อมูลขนาดใหญ่ สกศ. ได้ระบุจุดยืนที่ชัดเจนในประกาศฉบับปี 2569 ว่าด้วยเรื่องการใช้ข้อมูลอัจฉริยะในการจัดทำแผนการศึกษาชาติ โดยเน้นย้ำว่านวัตกรรมเทคโนโลยีและอัลกอริทึมที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์นโยบาย (Smart Policy Analytics) จะต้องปราศจากอคติ (Unbiased) และไม่นำไปสู่การเลือกปฏิบัติทางดิจิทัลต่อกลุ่มเป้าหมายเปราะบาง การยกระดับในมิตินี้ถือเป็นการสร้างมาตรฐานใหม่ให้กับหน่วยงานนโยบายภาครัฐในการปกป้องสิทธิความเป็นส่วนตัวและสิทธิทางการศึกษาของประชาชนในโลกยุคข้อมูลอัจฉริยะ

2) การสร้างหลักประกันความเสมอภาคสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (Targeted Inclusion): ประกาศเจตนารมณ์ฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญเชิงรุกกับการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มเป้าหมายเปราะบาง โดยเฉพาะกลุ่มที่ 3 (เด็กยากจน) และกลุ่มที่ 8 (กลุ่มชาติพันธุ์และผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน) ผ่านกลไกการคัดกรองนโยบายที่แม่นยำ สกศ. มุ่งหวังจะใช้แผนฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลให้มีผู้เรียนคนใดต้องหลุดออกจากระบบเนื่องจากข้อจำกัดทางกายภาพหรือสถานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) ที่องค์กรนำมาประยุกต์ใช้เพื่อลดความเสี่ยงจากการละเมิดสิทธิในทุกขั้นตอนการให้บริการของรัฐ

3) วัฒนธรรมองค์กรต้นแบบและระบบนิเวศแห่งความเคารพ: ในมิติภายใน สกศ. มุ่งสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เป็นมิตรต่อความหลากหลาย โดยระบุแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการป้องกันการคุกคามสิทธิและการล่วงละเมิดในทุกรูปแบบ (Anti-Harassment) รวมถึงการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางเพศสภาพที่หลากหลาย (LGBTQ+ Inclusivity) การสร้างบุคลากรที่มี “DNA ด้านสิทธิมนุษยชน” ผ่านโครงการพัฒนาศักยภาพและ **ทุนรัฐบาล** จะเป็นฟันเฟืองสำคัญที่ทำให้ประกาศเจตนารมณ์ฉบับนี้มีได้หยุดอยู่เพียงในระดับเอกสาร แต่สามารถแปรไปสู่การปฏิบัติงานที่เห็นหัวประชาชนอย่างแท้จริง

โดยสรุป การประกาศเจตนารมณ์นโยบายสิทธิมนุษยชนของ สกศ. ในปี 2569 นี้ คือก้าวที่สำคัญของการเป็นหน่วยงานนโยบายอัจฉริยะที่ยึดมั่นในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human-Centric Policy Tank) ซึ่งจะเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนให้สัมฤทธิ์ผลในระดับสากล สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มว่า ทุกนโยบายการศึกษาของประเทศจะถูกกลั่นกรองด้วยความเที่ยงธรรมและเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนไทยทุกคนอย่างเท่าเทียมและยั่งยืน

4.2 โครงสร้างการขับเคลื่อนงาน (Governance Structure)

เพื่อให้การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) เกิดผลสัมฤทธิ์ในเชิงประจักษ์และมีความต่อเนื่องสอดคล้องกับมาตรฐานสากล สกศ. จึงได้สถาปนากลไกการบริหารจัดการในรูปแบบ “ระบบนิเวศแห่งความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์” (Strategic Collaboration Ecosystem) โดยอาศัยอำนาจตามคำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เรื่อง การแต่งตั้งผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (CGEO) และศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย (GFP) เป็นฐานรากสำคัญในการขับเคลื่อน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลักที่ทำงานสอดประสานกันแบบพหุภาคี ดังนี้

1) หน่วยบริหารนโยบายและธรรมาภิบาลกลาง (Policy & Governance Core): โดยมี กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (กพร.) ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย (Gender Focal Point: GFP) และเป็น “ฝ่ายเลขานุการกลาง” ในการขับเคลื่อนงานสิทธิมนุษยชนทั้งระบบ หน่วยงานนี้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้คุมบังเหียนด้านยุทธศาสตร์ (Strategic Driver) ทำหน้าที่แปรเปลี่ยนเจตนารมณ์นโยบายสู่แผนปฏิบัติการที่จับต้องได้ รวมถึงการนำกลไกงบประมาณที่คำนึงถึงเพศภาวะ (Gender Responsive Budgeting: GRB) มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เรียนอย่างทั่วถึง

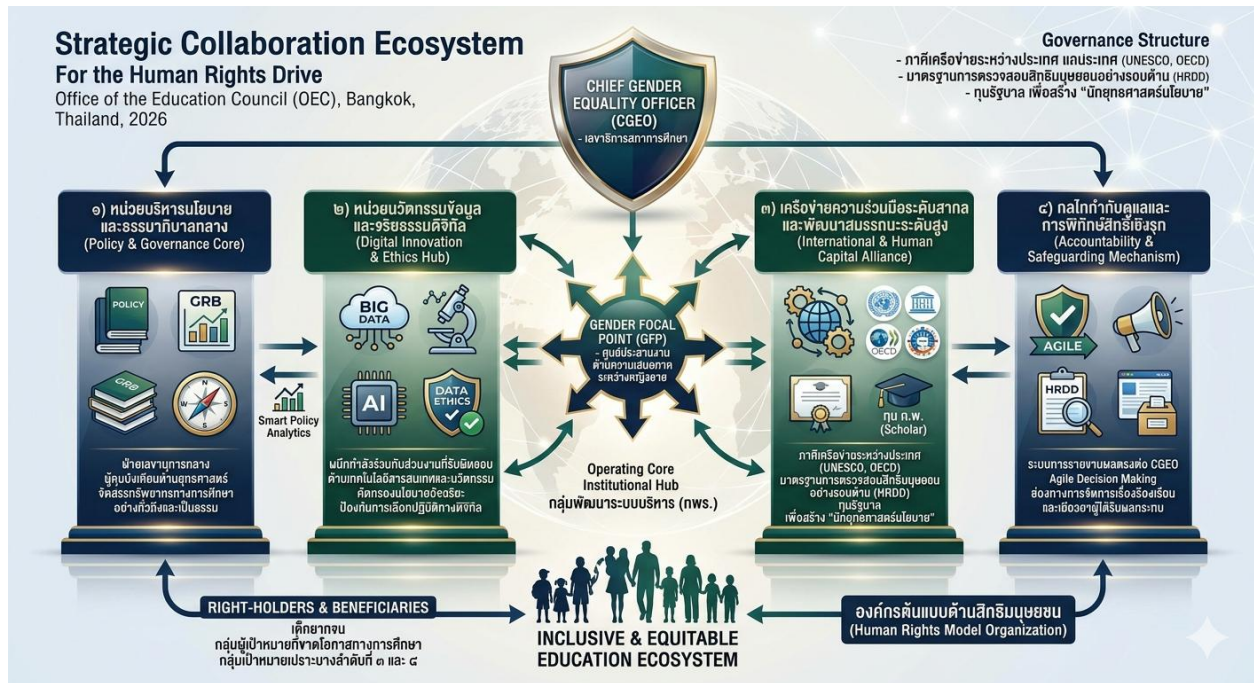
2) หน่วยนวัตกรรมข้อมูลและจริยธรรมดิจิทัล (Digital Innovation & Ethics Hub): สกศ. ได้ยกระดับการทำงานสู่การเป็นหน่วยงานนโยบายอัจฉริยะ โดยการผนึกกำลังร่วมกับส่วนงานที่รับผิดชอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม เพื่อสร้างกลไกการคัดกรองนโยบายอัจฉริยะ (Smart Policy Analytics) ที่ยึดถือหลักจริยธรรมข้อมูล (Data Ethics) เป็นสำคัญ โครงสร้างส่วนนี้ทำหน้าที่ตรวจสอบและป้องกันมิให้อัลกอริทึมหรือการใช้ Big Data ในการวิเคราะห์นโยบายก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือการเลือกปฏิบัติทางดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเป้าหมายเปราะบาง โดยเฉพาะกลุ่มเด็กยากจนและกลุ่มผู้เปราะบางที่ขาดโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับสิทธิอย่างเสมอภาค

3) เครือข่ายความร่วมมือระดับสากลและพัฒนาสมรรถนะระดับสูง (International & Human Capital Alliance): หัวใจของการขับเคลื่อนงานในยุคใหม่คือการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายระหว่างประเทศ (เช่น UNESCO, OECD) เพื่อนำมาตรฐานการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD) มาปรับใช้ในบริบทไทย นอกจากนี้ สกศ. ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรผ่านการสนับสนุนทุนรัฐบาล (ทุน ก.พ.) เพื่อสร้าง “นักยุทธศาสตร์นโยบาย” ที่มีสมรรถนะสูงและมีความเข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชนสากลอย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะเป็กำลังสำคัญในการยกยกร่างแผนการศึกษาชาติที่มีความสากลและเป็นธรรม

4) กลไกกำกับดูแลและการพิทักษ์สิทธิเชิงรุก (Accountability & Safeguarding Mechanism): โครงสร้างการดำเนินงานของ สกศ. มีระบบการรายงานผลตรงต่อเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (CGEO) เพื่อให้เกิดการตัดสินใจเชิงนโยบายที่รวดเร็ว (Agile Decision Making) พร้อมทั้งมีช่องทางการรับฟังความคิดเห็นและการจัดการเรื่องร้องเรียนที่มีประสิทธิภาพผ่านระบบดิจิทัล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าทุกขั้นตอนของการปฏิบัติราชการจะเป็นไปอย่างโปร่งใส ปลอดภัยจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรม

โดยสรุป โครงสร้างการขับเคลื่อนงานภายใต้แผนปฏิบัติการฉบับนี้ เป็นการเปลี่ยนผ่านจากการทำงานตามโครงสร้างหน้าที่ส่วนบุคคลไปสู่การทำงานเชิงระบบที่เชื่อมโยงทั้งนโยบาย นวัตกรรม และมาตรฐานโลกเข้าด้วยกัน ซึ่งจะส่งผลให้ สกศ. ก้าวสู่การเป็น “องค์กรต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชน” ที่เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 แผนภาพสรุปโครงสร้างการขับเคลื่อนงาน

ส่วนที่ 2

บทวิเคราะห์ความสอดคล้องกับแผน 3 ระดับและการขับเคลื่อนสู่เป้าหมาย

1. บทวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ชาติ (แผนระดับที่ 1) และการบรรลุเป้าหมาย

1.1 การวิเคราะห์ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ชาติที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ สกศ. ดำเนินงานโดยยึดถือเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติที่ 3 เป็นแกนกลางในการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยมุ่งเน้นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ภายใต้หลักการสิทธิมนุษยชนที่ว่าด้วยสิทธิในการได้รับการพัฒนา (Right to Development) สกศ. จึงได้ขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการปี 2569 ผ่านการสร้างกลไกนโยบายที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อให้มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองได้ตามความถนัดโดยปราศจากการปิดกั้น

ในการนี้ สกศ. ได้ให้ความสำคัญกับการยกระดับสมรรถนะบุคลากรภายในองค์กร โดยเฉพาะนักวิเคราะห์นโยบายผ่าน โครงการทุนรัฐบาล เพื่อสร้างความเชี่ยวชาญด้านธรรมาภิบาลข้อมูลและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล การมีบุคลากรที่มีความสามารถสูงถือเป็นปัจจัยหลักในการออกแบบแผนการศึกษาชาติที่มีความแม่นยำและเที่ยงธรรม ซึ่งจะเป็นการวางรากฐานนโยบายที่เคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับระบบการศึกษาไทยในเวทีสากล

ความสำเร็จภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 3 นี้ จะเป็นเครื่องมือสำคัญ (Means) ในการเปลี่ยนผ่านจากการจัดการศึกษาเชิงปริมาณสู่การจัดการศึกษาเชิงคุณภาพที่คำนึงถึงความหลากหลายของผู้เรียน โดย สกศ. ได้บูรณาการองค์ความรู้จาก องค์กรภาคีระหว่างประเทศ มาปรับใช้ในการวิเคราห์นโยบายอัจฉริยะ เพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติเป็นไปอย่างมีทิศทางและสอดคล้องกับมาตรฐานจริยธรรมสากลอย่างยั่งยืน

ในส่วนของยุทธศาสตร์ชาติที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามยุทธศาสตร์ชาติที่ 4 สกศ. ได้นำต้นทุนทางนวัตกรรมและบุคลากรจากยุทธศาสตร์ที่ 3 มาขับเคลื่อนการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นการสร้าง “ความเท่าเทียมในโอกาส” ผ่านการใช้ นวัตกรรมนโยบายบนฐานข้อมูลอัจฉริยะ (Smart Policy Analytics) ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) เพื่อระบุตัวตนและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มเป้าหมายเปราะบางและกลุ่มชาติพันธุ์มิให้ตกหล่นจากสิทธิประโยชน์เชิงนโยบาย

การดำเนินงานภายใต้แผนปี 2569 มุ่งเป้าไปที่การบูรณาการข้อมูลเชิงลึกรายบุคคลร่วมกับ ภาาีเครือข่ายความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายที่ตอบสนองต่อปัญหาความยากจนข้ามรุ่นและความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ การใช้แบบจำลองข้อมูลที่ทันสมัยจะช่วยลดอคติในการตัดสินใจและเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา อันเป็นการพิทักษ์สิทธิของผู้เรียนอย่างเท่าเทียมตามหลักการไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discrimination)

โดยสรุป การเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ที่ 3 และ 4 เข้าด้วยกัน คือยุทธวิธีของ สกศ. ในการใช้ “สมรรถนะของ คนและข้อมูล” มาเป็นเกราะป้องกันการละเมิดสิทธิและส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา การดำเนินงานตามแผนฉบับนี้จึงมิใช่เพียงการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจ แต่เป็นการสร้างระบบนิเวศการศึกษาที่ยุติธรรม เพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กร ต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชนที่บริหารราชการด้วยความเที่ยงธรรมและเป็นสากลอย่างแท้จริง

1.2 แนวทางการส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ

สกศ. ได้มีการดำเนินการภายใต้โครงการพัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระทบเชิงนโยบาย การศึกษาและทักษะแห่งอนาคตโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Data Analytics) มีความสอดคล้องโดยตรงกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และยุทธศาสตร์ด้านการสร้าง โอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยมุ่งเน้นการปฏิรูปกระบวนการทำงานเชิงนโยบายของสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา (สกศ.) จากเดิมที่เป็นการประเมินภาพรวมเชิงสถิติทั่วไป ไปสู่การใช้เทคนิคการอนุมานเชิงสาเหตุ (Causal Inference) และวิทยาศาสตร์ข้อมูล (Data Science) ขั้นสูง ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพิสูจน์ ผลกระทบเชิงนโยบายอย่างมีหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-based)

โดยแนวทางการส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ: โครงการนี้ส่งผลให้บรรลุตัวชี้วัด ยุทธศาสตร์ชาติอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านกลไกการสร้างผลผลิตเชิงนวัตกรรม ดังนี้:

- การบรรลุเป้าหมายด้านความเสมอภาค: การพัฒนา “ต้นแบบแบบจำลองการประเมินผลกระทบเชิง นโยบาย” (Policy Impact Assessment Model) จะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือพิสูจน์ผลกระทบเชิง สาเหตุเพื่อยืนยันว่า มาตรการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ สกศ. และ ศธ. ดำเนินการ เป็น สาเหตุหลักที่ช่วยลด “ความแตกต่างของรายได้และการเข้าถึงบริการภาครัฐระหว่างกลุ่มประชากร” และขับเคลื่อน “ความก้าวหน้าของการพัฒนาคน” ได้จริงทางวิทยาศาสตร์
- การบรรลุเป้าหมายด้านประสิทธิภาพการตัดสินใจ: การสร้าง “ชุดการนำเสนอผลการวิเคราะห์ นโยบายแบบโต้ตอบ” (Interactive Policy Data Visualization) เข้ามาช่วยสนับสนุนการตัดสินใจ ระดับนโยบายของประเทศ ช่วยให้ผู้บริหารระดับสูงมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แม่นยำในการจัดสรร ทรัพยากรทางการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อกระจายความเจริญและลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุด

2. บทวิเคราะห์แผนระดับที่ 2 และการบรรลุเป้าหมาย

2.1 บทวิเคราะห์แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการเสนอนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาของชาติ ได้วางกรอบการดำเนินงานในแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ให้บูรณาการร่วมกันเป็นกลไกเชิงระบบ (Systemic Mechanism) เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายที่ซับซ้อนของแผน

แม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงข้อมูลและใช้นวัตกรรมดิจิทัลในการยกระดับคุณภาพการศึกษาควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ใน 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย

แผนแม่บทฯ ประเด็นที่ 11 ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต สกศ. มุ่งพลิกโฉมบทบาทจากการรายงานสถิติทั่วไป สู่การเป็น “ศูนย์กลางการวิเคราะห์นโยบายบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ขั้นสูง” (Advanced Evidence-based Think Tank) โดยการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรแกนนำและระบบฐานข้อมูลอัจฉริยะ ให้รองรับเทคนิคการอนุมานเชิงสาเหตุ (Causal Inference) เพื่อทำการวัดผลและพิสูจน์เชิงวิทยาศาสตร์ (Causal Measurement) ว่าเม็ดเงินและงบประมาณแผ่นดินที่รัฐลงทุนไปในระบบการศึกษา ส่งผลสัมฤทธิ์โดยตรงต่อการสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านสารสนเทศ เทคโนโลยี และการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนอย่างแท้จริง มิติเชิงกลยุทธ์นี้จะช่วยยกระดับผลตอบแทนจากการลงทุนด้านการศึกษา (Return on Investment: ROI) ของประเทศ พร้อมทั้งใช้ระบบคาดการณ์ทักษะแห่งอนาคต (Future Skills Forecasting) มาเป็นเครื่องมือหลักในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการผลิตและพัฒนาากำลังคนเชิงรุก (Proactive Workforce Planning) เพื่อทลายช่องว่างทางทักษะ (Skills Gap) และเร่งรัดให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายคะแนนความสามารถในการแข่งขันในเวทีสากลให้ได้ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ

แผนแม่บทฯ ประเด็นที่ 12 การพัฒนาการเรียนรู้ แผนปฏิบัติราชการฯ ปี 2569 ของ สกศ. ได้ยกระดับกลไกการติดตามและประเมินผลแผนการศึกษาแห่งชาติให้เป็น “กระบวนการประเมินผลเชิงวิทยาศาสตร์ข้อมูล” (Scientific Evaluation Mechanism) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนดัชนีความสามารถในการแข่งขันด้านความรู้และทักษะของประเทศ (Global Talent Competitiveness Index: GTCI) โดยมุ่งเป้าไปที่การยกระดับกลุ่มประชากรที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและการติดตามร้อยละของประชากรวัยเรียนที่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน สกศ. ได้นำระบบจัดกระทำข้อมูลขนาดใหญ่เข้ามาจำแนกและวิเคราะห์ปัญหาวิกฤตทางการศึกษา โดยเฉพาะการวิเคราะห์เชิงลึกในกลุ่มสถานศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดำรงต่ำกว่าร้อยละ 50 ใน 4 วิชาหลัก เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปถอดรหัสและค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) ตลอดจนการสังเคราะห์นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ นำไปสู่การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาลดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดำรงหน้า (Early Intervention) ก่อนที่ผู้เรียนจะหลุดออกจากระบบการศึกษา

แผนแม่บทฯ ประเด็นที่ 17 ความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม เพื่อตอบสนองต่อเกณฑ์การประเมินด้านสิทธิมนุษยชนอย่างสมบูรณ์ สกศ. ได้นำมิติด้านสิทธิในการได้รับการศึกษา (Right to Education) ความเท่าเทียม และความเป็นธรรมทางสังคม มาเป็นแกนหลักในการออกแบบแผนปฏิบัติราชการฯ ปี 2569 โดยมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมทางการศึกษาในทุกมิติ ผ่านการปฏิรูประบบนิเวศข้อมูลและการคลังเพื่อการศึกษา สกศ. ได้สร้างกลไกการคุ้มครองและเข้าถึงสิทธิสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะและกลุ่มเปราะบาง (เช่น เด็กยากจนพิเศษ เด็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร และกลุ่มชาติพันธุ์) โดยใช้ระบบฐานข้อมูลเชื่อมโยงรายบุคคลที่ได้มาตรฐานธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance) และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ทำให้สามารถชี้เป้าความเสี่ยงการละเมิดสิทธิหรือการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้อย่างแม่นยำ ส่งผล

ในการจัดสรรทรัพยากรและการกำหนดหลักประกันทางสังคมด้านการศึกษามีความเที่ยงธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ (Accountability) สามารถสร้างหลักประกันสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานให้ประชากรทุกกลุ่มเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน

2.2 บทวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (หมวดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนและลดความเหลื่อมล้ำ)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ในฐานะองค์กรหลักด้านการกำหนดนโยบายและวางแผนการศึกษาของชาติ ได้กำหนดทิศทางและกลไกการดำเนินงานในแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ให้ทำหน้าที่เป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนจุดหมายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 โดยยึดโยงกับมิติด้านสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ผ่าน 2 มิติหลัก ดังนี้:

- **มิติการสร้างความมั่นคงทางสังคมและการลดความเหลื่อมล้ำ (หมวดหมู่ที่ 9: ไทยมีกลุ่มประชากรยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ เหมาะสม):** สกศ. ดำเนินบทบาทเชิงรุกในการปฏิรูปกระบวนการจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาเพื่อตัดวงจรความยากจนข้ามรุ่น โดยการยกระดับกลไกการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และเพิ่มขีดความสามารถการอนุมานเชิงสาเหตุ (Causal Inference) เพื่อสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-based Policy) ยืนยันผลกระทบเชิงสาเหตุของมาตรการทางการศึกษา แผนปฏิบัติการฯ ปี 2569 มุ่งเน้นการพัฒนาระบบสืบค้นและเฝ้าระวังความเสี่ยง (Early Warning System) เพื่อตรวจจับสัญญาณประชากรวัยเรียนที่มีแนวโน้มหลุดออกจากระบบการศึกษาเนื่องจากข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม สอดรับกับแนวคิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในสิทธิทางการศึกษา (Right to Education) การดำเนินงานดังกล่าวช่วยให้รัฐสามารถออกแบบนโยบายการจัดสรรงบประมาณคลังเพื่อการศึกษาเชิงพื้นที่และการคุ้มครองทางสังคมได้อย่างตรงจุด ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และกลุ่มผู้เปราะบางได้รับการพัฒนาศักยภาพตามสิทธิอย่างเท่าเทียม และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืนในระดับประเทศ
- **มิติการพัฒนาภาครัฐที่ทันสมัยและทุนมนุษย์ (หมวดหมู่ที่ 13: ไทยมีภาครัฐที่มีสมรรถนะสูงและทันสมัย):** เพื่อเปลี่ยนผ่าน สกศ. สู่การเป็นองค์กรภาครัฐดิจิทัลที่มีสมรรถนะสูงและมีความยืดหยุ่น แผนปฏิบัติการฯ ปี 2569 ได้บรรจุแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานข้อมูลอัจฉริยะและการปฏิรูประบบราชการหลังบ้าน (Smart Back Office) ควบคู่ไปกับการเร่งรัดพัฒนาทุนมนุษย์ภาครัฐ (HR Capacity Building) ผ่านการสร้างทีมแกนนำนักวิเคราะห์ข้อมูลที่มีทักษะขั้นสูงด้านวิทยาศาสตร์ข้อมูล (Data Science) กระบวนการนี้มุ่งเน้นการทลายข้อจำกัดของการทำงานแบบแยกส่วน (Data Silos) โดยการวางธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance) ที่ได้มาตรฐานและสอดคล้องกับหลักกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) สามารถลดระยะเวลาการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเพื่อการ

ตัดสินใจนโยบาย (Time-to-Insight) ลงอย่างน้อยร้อยละ 80 กลไกที่ทันสมัยนี้ส่งผลให้กระบวนการนิติบัญญัติและการจัดทำแผนการศึกษาชาติมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ (Accountability) และตอบสนองต่อสิทธิและผลประโยชน์ของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับดัชนีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (EGDI) และดัชนีทุนมนุษย์ (Human Capital Index: HCI) ของประเทศไทยในเวทีสากล

3. บทวิเคราะห์แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (แผนระดับที่ 3) และข้อเสนอแนะ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ดำเนินงานในฐานะฟันเฟืองยุทธศาสตร์ที่สำคัญภายใต้กรอบกฎหมายและทิศทางการพัฒนาประเทศที่ยึดถือสิทธิมนุษยชนเป็นศูนย์กลาง โดยแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 นี้ ได้รับการออกแบบให้มีความสอดคล้องอย่างเป็นเอกภาพกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566 – 2570) ซึ่งเป็นแม่บทหลักในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในระดับชาติ สกศ. ได้นำสาระสำคัญของแผนชาติในมิติการศึกษามาเป็นแนวทางหลักในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นการจัดอุปสรรคและเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิทางการศึกษาในทุกรูปแบบ ผ่านการใช้กลไกวินัยการปกครองและการบริหารราชการที่ทันสมัย เพื่อให้มั่นใจว่าพลเมืองไทยทุกคนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดไว้

3.1 บทวิเคราะห์ประเด็นสิทธิมนุษยชนรายด้าน/รายการที่เกี่ยวข้องกับภารกิจ สกศ. (เน้นกลุ่มเด็กเยาวชน และกลุ่มเปราะบาง 8 กลุ่ม)

ในการขับเคลื่อนภารกิจด้านการศึกษาของชาติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาดำเนินงานในฐานะฟันเฟืองยุทธศาสตร์ที่สำคัญภายใต้กรอบกฎหมายและทิศทางการพัฒนาประเทศที่ยึดถือสิทธิมนุษยชนเป็นศูนย์กลาง โดยแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 นี้ ได้รับการออกแบบให้มีความสอดคล้องอย่างเป็นเอกภาพกับ แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566 – 2570) ซึ่งเป็นแม่บทหลักในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในระดับชาติ สกศ. ได้นำสาระสำคัญของแผนชาติในมิติการศึกษามาเป็นแนวทางหลักในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นการจัดอุปสรรคและเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิทางการศึกษาในทุกรูปแบบ ผ่านการใช้กลไกทางกฎหมายและระเบียบปฏิบัติราชการที่ทันสมัย เพื่อให้มั่นใจว่าพลเมืองไทยทุกคนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดไว้ ซึ่งการดำเนินงานนี้ถือเป็นการสร้างหลักประกันว่าการก้าวเข้าสู่สังคมยุคดิจิทัลของประเทศไทยจะเป็นการก้าวไปพร้อมกับคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน

สาระสำคัญของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่ สกศ. นำมาบูรณาการนั้น ครอบคลุมถึงมาตรการเชิงรุกในการคุ้มครองสิทธิของผู้เรียนทุกกลุ่มโดยไม่มีข้อยกเว้น โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายเปราะบางที่ระบุไว้ในแผนชาติ ไม่ว่าจะเป็นเด็กยากจน เด็กในพื้นที่ห่างไกล หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่ง สกศ. ได้ยกระดับมาตรการเหล่านี้ด้วยการ

ใช้ นวัตกรรมนโยบายบนฐานข้อมูลอัจฉริยะ (Smart Policy Analytics) เพื่อให้เกิดการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) ตามบริบทของแผนชาติที่เน้นย้ำเรื่องการเข้าถึงบริการของรัฐอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง การดำเนินงานของ สกศ. จึงมุ่งเน้นไปที่การสร้างธรรมาภิบาลข้อมูลเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติในระบบการศึกษา และการสร้างกลไกการเฝ้าระวังหากพบว่ามีกรณีละเมิดสิทธิเกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของแผนชาติที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเป็นแบบอย่างในการเคารพสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างสูงสุด อันจะส่งผลให้ระบบการศึกษาชาติทำหน้าที่เป็นฐานรากในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมทางสังคมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายระดับประเทศ

นอกจากนี้ การเชื่อมโยงภารกิจของ สกศ. เข้ากับยุทธศาสตร์ระดับชาติยังสะท้อนถึงบทบาทในการเป็นหน่วยงานวิเคราะห์นโยบายที่มีความรับผิดชอบต่อมาตรฐานสากล โดย สกศ. ได้ส่งเสริมให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานได้รับการพัฒนาสมรรถนะผ่าน **โครงการทุนรัฐบาล** เพื่อสร้างความเข้าใจในความเชื่อมโยงระหว่างกฎหมายสิทธิมนุษยชนและยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ การดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติการปี 2569 นี้ จึงมิใช่เพียงการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจประจำ แต่เป็นการรวมพลังระหว่างเทคโนโลยีอัจฉริยะ ความเชี่ยวชาญของบุคลากร และข้อกำหนดตามยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาคมโลกและประชาชนชาวไทยว่า สกศ. จะเป็นกลไกหลักในการผลักดันให้นโยบายการศึกษาของชาติเป็นนโยบายที่ “เห็นหัวประชาชน” และเคารพสิทธิมนุษยชนในทุกมิติอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพสูงสุดในเวทีระดับประเทศและระดับสากลสืบไป

สาระสำคัญของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่ สกศ. นำมาบูรณาการนั้น ครอบคลุมถึงมาตรการเชิงรุกในการคุ้มครองสิทธิของผู้เรียนทุกกลุ่มโดยไม่มีข้อยกเว้น โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายเปราะบาง 8 กลุ่มหลัก ได้แก่

- (1) เด็กและเยาวชนยากจน/ยากจนพิเศษ
- (2) เด็กในพื้นที่ห่างไกล/ทุรกันดาร
- (3) กลุ่มชาติพันธุ์และประชากรต่างวัฒนธรรม
- (4) เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและพิการ
- (5) เด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษา
- (6) เด็กในสถานพินิจหรือกลุ่มเปราะบางทางสังคม
- (7) บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร
- (8) แรงงานนอกระบบที่ต้องการพัฒนาทักษะ (Upskill/Reskill)

ในการนี้ สกศ. ได้ยกระดับมาตรการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มเปราะบางข้างต้น ผ่านกลไกและนวัตกรรมเชิงนโยบาย 3 เครื่องมือหลัก ซึ่งส่งผลให้บรรลุเป้าหมายของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยตรง ดังนี้

1) นวัตกรรมระบบฐานข้อมูลอัจฉริยะและการปฏิรูประบบนิเวศการคลังเพื่อการศึกษา (EPIE): โดยนำระบบการติดตามผู้เรียนรายบุคคลตลอดช่วงชีวิต (Individual Longitudinal Tracking) มาใช้ตรวจจับสถานะ สกัดกั้นสัญญาณการหลุดออกจากระบบ และจัดสรรงบประมาณเยียวยาตรงถึงตัวผู้เรียน กลุ่มเปราะบางอย่างแม่นยำ ป้องกันการเลือกปฏิบัติและสร้างความโปร่งใสบนฐานธรรมาภิบาลข้อมูล

2) กลไกธนาคารหน่วยกิตแห่งชาติ (National Credit Bank): รองรับสิทธิการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เปิดโอกาสให้กลุ่มเปราะบาง เช่น แรงงานนอกระบบ หรือเด็กที่ขาดโอกาส สามารถสะสมและเทียบโอนประสบการณ์ ทักษะ หรือผลการเรียนรู้มาเป็นคุณวุฒิทางการศึกษาได้ ทลายกำแพงความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้าง

3) รูปแบบเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City): สร้างกลไกเชิงพื้นที่ที่ร่วมกับภาคีเครือข่าย เพื่อสนับสนุนให้เกิดพื้นที่เรียนรู้ที่ปลอดภัยและปราศจากการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบตามบริบทของแผนชาติ

นอกจากนี้ การเชื่อมโยงภารกิจของ สกศ. เข้ากับยุทธศาสตร์ระดับชาติยังสะท้อนถึงบทบาทในการเป็นหน่วยงานวิเคราะห์นโยบายที่มีความรับผิดชอบต่อมาตรฐานสากล โดย สกศ. ได้ส่งเสริมให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานได้รับการพัฒนาสมรรถนะผ่านโครงการทุนรัฐบาล เพื่อสร้างความเข้าใจในความเชื่อมโยงระหว่างกฎหมายสิทธิมนุษยชนและยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ การดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติการปี 2569 นี้ จึงมุ่งเน้นการรวมพลังระหว่างเทคโนโลยีอัจฉริยะ ความเชี่ยวชาญของบุคลากร และข้อกำหนดตามยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่า สกศ. จะเป็นกลไกหลักในการผลักดันให้นโยบายการศึกษาของชาติเป็นนโยบายที่เคารพสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในทุกมิติอย่างแท้จริง

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการขับเคลื่อนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจขององค์กร

เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนของ สกศ. สอดรับและส่งผลให้บรรลุเป้าหมายตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการขับเคลื่อนในระยะต่อไป ดังนี้

1) ด้านการปฏิรูปกฎหมายและข้อบังคับ: ควรเร่งผลักดันและปรับปรุงระเบียบปฏิบัติราชการที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ในระบบธนาคารหน่วยกิตให้มีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อกลุ่มเปราะบางอย่างแท้จริง พร้อมทั้งสร้างกลไกทางกฎหมายรองรับความปลอดภัยและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ในระบบฐานข้อมูล EPIE เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิซ้ำซ้อน

2) ด้านการบูรณาการกลไกตรวจสอบสิทธิ (HRDD): ควรส่งเสริมให้มีการขยายผลระบบการเฝ้าระวังและการประเมินความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนเชิงรุกผ่านเทคโนโลยีการวิเคราะห์คาดการณ์ (Predictive Analytics) ไปยังหน่วยงานปฏิบัติการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เกิดระบบการเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) เมื่อมีแนวโน้มการละเมิดสิทธิทางการศึกษาของเด็กในระดับพื้นที่

3) ด้านการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร: มุ่งเน้นการส่งเสริมให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานและนักวิเคราะห์นโยบายได้รับการพัฒนาสมรรถนะผ่านโครงการทุนรัฐบาลและหลักสูตรเฉพาะทางอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้าใจในความเชื่อมโยงระหว่างกฎหมายสิทธิมนุษยชน สิทธิทางการศึกษา และการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

4. บทวิเคราะห์ความสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 (แผนระดับที่ 3)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ในฐานะหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการจัดทำและขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างทิศทางการดำเนินงานของสำนักงานฯ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 กับ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 4: การเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อมุ่งเน้นการปฏิรูปกระบวนการทำงานและโครงสร้างระบบข้อมูลให้เคารพต่อสิทธิขั้นพื้นฐานทางการศึกษาของประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม โดยมีผลการวิเคราะห์เชิงนโยบาย ดังนี้

4.1 ความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์การเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษากับหลักสิทธิมนุษยชน

ทิศทางการดำเนินงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ได้นำเป้าหมายยุทธศาสตร์ที่ 4 ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 มาเป็นหลักการพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวทางพัฒนาองค์กร โดยพิจารณาประเด็นโอกาสและความเสมอภาคผ่านหลักการสิทธิมนุษยชนสากล เพื่อรองรับสิทธิในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง (Right to Education) โดยมุ่งเน้นการแปรเปลี่ยนสถานะของผู้เรียนจากการเป็นเพียงผู้รับบริการภาครัฐ ให้เป็น “ผู้ทรงสิทธิ” (Rights-holders) ตามกฎหมาย

ในเชิงกลยุทธ์ สกศ. ได้จัดลำดับความสำคัญของการดำเนินงานเชิงระบบอย่างเป็นวงจร โดยตระหนักว่า ก่อนที่หน่วยงานจะดำเนินโครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลอัจฉริยะและการปฏิรูประบบนิเวศการคลังเพื่อการศึกษา (Educational Intelligence Data and Fiscal Ecosystem Reform: EPIE) ให้มีความพร้อมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้นั้น มีความจำเป็นต้องเร่งรัดการพัฒนาทุนมนุษย์ด้านดิจิทัลระดับสูงภายในองค์กรให้มีสมรรถนะพร้อมรองรับเสียก่อน สำนักงานฯ จึงได้กำหนดให้ “โครงการพัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระบวนทัศน์นโยบายการศึกษาและทักษะแห่งอนาคตโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Data Analytics)” ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนในการจัดตั้งทีมแกนนำนักวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 20 คน” เป็นกลไกต้นน้ำ ในการสร้างสมรรถนะหลักขององค์กร (Core Competency)

ขีดความสามารถของบุคลากรแกนนำกลุ่มนี้ จะเป็นกำลังสำคัญในการทลายข้อจำกัดของการจัดเก็บข้อมูลแบบแยกส่วน (Data Silos) ระหว่างหน่วยงานภาคีเครือข่ายข้ามกระทรวง และนำไปสู่การสถาปนาระบบธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance) ที่ได้มาตรฐาน ควบคู่กับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามที่กฎหมายบัญญัติ ส่งผลให้สกศ. มีขีดความสามารถขั้นสูงในการวิเคราะห์นโยบายเชิงลึกและการคาดการณ์ความเสี่ยง (Predictive Analytics) สามารถตรวจพบสัญญาณประชากรวัยเรียนหรือกลุ่มเป้าหมายเปราะบางที่มีความเสี่ยงจะหลุดออกจากระบบการศึกษาได้อย่างแม่นยำล่วงหน้า (Early Warning System) นำไปสู่การออกแบบนโยบายการจัดสรรงบประมาณและการคลังเพื่อการศึกษาเชิงพื้นที่ที่มีความเที่ยงธรรม เป็นหลักประกันทางนโยบายว่าประชาชนทุกกลุ่มจะเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

4.2 ตัวชี้วัดและเป้าหมายการดำเนินงานขององค์กรที่สะท้อนการเคารพสิทธิมนุษยชน

เพื่อให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 4 ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เกิดผลสัมฤทธิ์ที่สามารถตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้กำหนดตัวชี้วัดและเป้าหมายการดำเนินงาน (Key Performance Indicators: KPIs) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบและการเคารพสิทธิมนุษยชน (Accountability) อย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

- 1) **ตัวชี้วัดด้านสิทธิและความเสมอภาค (Equity and Rights Indicator):** ร้อยละความสำเร็จในการเชื่อมโยงและบูรณาการฐานข้อมูลประชากรกลุ่มเป้าหมายเปราะบางและผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาจากหน่วยงานภาคีเครือข่าย ผ่านระบบธรรมาภิบาลข้อมูลที่มีความปลอดภัยตามหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อนำไปใช้เป็นฐานรากในการออกแบบข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาที่มีความเท่าเทียม โดยกำหนดเป้าหมายความสำเร็จไม่น้อยกว่าร้อยละ 90
- 2) **ตัวชี้วัดด้านประสิทธิภาพการคุ้มครองสิทธิ (Time-to-Insight Indicator):** ร้อยละของระยะเวลาที่ลดลงในการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกและระบบคาดการณ์ความเสี่ยงการหลุดออกจากระบบการศึกษาของกลุ่มเด็กและเยาวชนเปราะบาง เพื่อให้กลไกภาครัฐสามารถดำเนินมาตรการช่วยเหลือและคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาได้อย่างทันท่วงที (Early Intervention) ก่อนเกิดความเสียหายทางสิทธิ โดยกำหนดเป้าหมายระยะเวลาลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 เมื่อเทียบกับกระบวนการเดิม
- 3) **ตัวชี้วัดผลผลิตนวัตกรรมเชิงนโยบาย (Output Indicator):** จำนวนผลผลิตที่ได้รับการอนุมัติประกอบด้วย “แบบจำลองการประเมินผลกระทบเชิงนโยบาย” (Policy Impact Assessment Model) และ “ชุดการนำเสนอผลการวิเคราะห์นโยบายแบบโต้ตอบ” (Interactive Policy Data Visualization) ไม่น้อยกว่า 3 รายการ โดยผลผลิตเชิงยุทธศาสตร์ทั้งหมดต้องผ่านเกณฑ์การประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Impact Assessment: HRIA) เพื่อเป็นหลักประกันทางวิชาการว่านโยบายที่สำนักงานฯ เสนอต่อรัฐบาลจะไม่ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิหรือการเลือกปฏิบัติในทุกมิติ

ส่วนที่ 3

แผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

โครงการที่ 1 โครงการพัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระทบเชิงนโยบายการศึกษาและทักษะแห่งอนาคต โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Data Analytics) (ตามสัญญาทุน ก.พ.)

(1) แผนสิทธิมนุษยชนรายด้านหรือรายกลุ่มที่ใช้พิจารณา และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง:

- แผนสิทธิมนุษยชนรายด้าน/รายกลุ่ม: แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (มิติด้านการศึกษา) และแผนส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ โดยมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายเชิงสิทธิ ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ขาดโอกาส/กลุ่มเปราะบางในพื้นที่ห่างไกล กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการ และกลุ่มชาติพันธุ์
- ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง: ข้อเสนอแนะตามยุทธศาสตร์ที่ 4 แผนการศึกษาแห่งชาติ ด้านการปฏิรูประบบฐานข้อมูลรายบุคคลที่อ้างอิงเลขบัตรประจำตัวประชาชน 13 หลัก เพื่อแก้ปัญหาข้อจำกัดเดิมที่ระบบข้อมูลไม่ครบถ้วนและไม่เป็นปัจจุบัน ส่งผลให้รัฐไม่สามารถจัดสรรโอกาสและให้บริการทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึง และข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 4 (การศึกษาที่มีคุณภาพ), เป้าหมายที่ 10 (การลดความเหลื่อมล้ำ), และเป้าหมายที่ 5 (ความเสมอภาคทางเพศ)

(2) แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม:

- กิจกรรมหลักที่ 1: การจัดหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะผู้เชี่ยวชาญทีมแกนนำ (Core Team) ข้าราชการภาครัฐ ในการประยุกต์ใช้เทคนิคการอนุมานเชิงสาเหตุ (Causal Inference) และวิทยาศาสตร์ข้อมูล (Data Science)
- กิจกรรมหลักที่ 2: การพัฒนาและจัดทำต้นแบบแบบจำลองการประเมินผลกระทบเชิงนโยบาย (Policy Impact Assessment Model) เพื่อใช้เป็นแบบจำลองการคาดการณ์ทักษะแห่งอนาคต
- กิจกรรมหลักที่ 3: การพัฒนาระบบคลังข้อมูลสารสนเทศและการสร้างชุดการนำเสนอผลการวิเคราะห์นโยบายแบบโต้ตอบ (Interactive Policy Data Visualization) บนเครื่องมือวิเคราะห์ธุรกิจสำเร็จรูป เชื่อมโยงฐานข้อมูลหลักรายบุคคล 13 หลัก บูรณาการข้ามกระทรวง
- กิจกรรมหลักที่ 4: การจัดทำเอกสารสรุปนโยบายเชิงข้อมูล (Data-Driven Policy Brief) เพื่อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ต่อผู้บริหารและคณะกรรมการนโยบายในการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) วัตถุประสงค์:

- เพื่อพัฒนาบุคลากรทีมแกนนำ (Core Team) จำนวน 20 คน จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ให้มีสมรรถนะเชิงยุทธศาสตร์ในการประยุกต์ใช้เครื่องมือและเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Data Analytics) และวิทยาศาสตร์ข้อมูลเพื่อประเมินผลกระทบเชิงนโยบายและคาดการณ์ทักษะแห่งอนาคตได้อย่างแม่นยำทางวิทยาศาสตร์
- เพื่อสร้างเครื่องมือและแบบจำลองการคาดการณ์ (Forecasting Model) ที่เชื่อมโยงการประเมินผลกระทบเชิงนโยบายการศึกษาเข้ากับการกำหนดกรอบนโยบายด้านทักษะแห่งอนาคตอย่างเป็นรูปธรรม
- เพื่อยกระดับความสามารถของทีมแกนนำในการนำเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นมาใช้ในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในระบบการศึกษา โดยใช้การพิสูจน์ผลกระทบเชิงสาเหตุ (Causal Impact) ของนโยบายอย่างมีหลักฐานเชิงประจักษ์

(4) กลุ่มเป้าหมาย:

- กลุ่มเป้าหมายโดยตรง (ผู้เข้ารับการอบรม): บุคลากรทีมแกนนำ (Core Team) จำนวน 20 คน จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ที่ผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์
- กลุ่มเป้าหมายเชิงสถิติ/ผู้ได้รับผลประโยชน์: ประชากรวัยเรียนและกลุ่มผู้ขาดโอกาส โดยเน้นกลุ่มเปราะบาง เด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกล กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการ และกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามเพศเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ

(5) ขั้นตอนการดำเนินงาน:

1. **ขั้นเตรียมการและคัดเลือก:** ดำเนินการประกาศและคัดเลือกข้าราชการแกนนำจาก สกศ. และ ศธ. จำนวน 20 คน ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อเข้ารับทุนพัฒนา
2. **ขั้นพัฒนาขีดความสามารถ (อบรมเชิงปฏิบัติการ):** ร่วมมือกับสถาบันการศึกษาจัดหลักสูตรฝึกอบรมทักษะดิจิทัลขั้นสูง การอนุมานเชิงสาเหตุ ธรรมชาติข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเพศ/กลุ่มเปราะบาง
3. **ขั้นสร้างและพัฒนาเครื่องมือนวัตกรรม:** ร่วมกันพัฒนาต้นแบบแบบจำลองผลกระทบเชิงสาเหตุ (Policy Impact Assessment Model) และติดตั้งชุดการนำเสนอข้อมูลผลนโยบายด้วยภาพแบบโต้ตอบ (Interactive Policy Data Visualization) เชื่อมโยงฐานข้อมูลหลักรายบุคคล

4. **ขั้นประเมินผลและนำนวัตกรรมไปใช้ปฏิบัติจริง:** วัดผลสมรรถนะผู้รับการอบรม (ต้องผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80) พร้อมนำชุดข้อมูลและแบบจำลองไปทดลองใช้ในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำเสนอต่อผู้บริหารระดับสูงอย่างน้อย 1 เรื่อง ภายใน 1 เดือนหลังสิ้นสุดการอบรม
5. **ขั้นประมวลผลสรุปและขยายผลสัมฤทธิ์:** จัดทำเอกสารสรุปนโยบายเชิงข้อมูล (Data-Driven Policy Brief) และส่งมอบเครื่องมือดิจิทัลเข้าสู่คลังองค์ความรู้ (Shared Knowledge Base) ของ ศธ. ทั้งระบบ เพื่อปรับปรุงกระบวนการบริหารภาครัฐในการลดเวลาการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึก (Time-to-Insight) ลงอย่างน้อยร้อยละ 80

(6) **ระยะเวลา:** * ดำเนินการภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 (กำหนดส่งแบบฟอร์มขอรับจัดสรรทุนไปยังสำนักงาน ก.พ. ภายในวันศุกร์ที่ 14 พฤศจิกายน 2568)

(7) **งบประมาณ:** 2,400,000 บาท (สองล้านสี่แสนบาทถ้วน) * งบประมาณสนับสนุนจากทุนสำหรับการเตรียมและพัฒนากำลังคนภาครัฐในระดับยุทธศาสตร์ (Strategy-based) สำนักงาน ก.พ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 (หมายเหตุ: เม็ดเงินงบประมาณสุทธิให้ระบุตามวงเงินที่เสนอขอรับจริงในเล่มโครงการ)

(8) ผู้รับผิดชอบ:

- กลุ่มบริหารทรัพยากรบุคคล สังกัดสำนักอำนวยการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- **ภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินการจัดการอบรม:** สถาบันการศึกษา หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงาน ก.พ. และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

โครงการที่ 2 โครงการปฏิรูประบบนิเวศข้อมูลอัจฉริยะและการคลังการศึกษาชาติเพื่อยกระดับทุนมนุษย์สู่มาตรฐานสากลและสมาชิกภาพ OECD (National Educational Intelligence Data and Fiscal Ecosystem Reform for Global Human Capital Standards and OECD Accession)

(1) แผนสิทธิมนุษยชนรายด้านหรือรายกลุ่มที่ใช้พิจารณา และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง:

- **แผนสิทธิมนุษยชนรายด้าน/รายกลุ่ม:** แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (มิติด้านสิทธิในการศึกษาและความเสมอภาคทางสังคม) โดยมุ่งเน้นการคุ้มครองทางสังคมที่ตรงเป้าหมาย (Targeted Social Assistance) เพื่อพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ยากจนข้ามรุ่น ประชากรวัยแรงงานหญิง และผู้สูงอายุ
- **ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง:** ข้อเสนอแนะในการปฏิรูปโครงสร้างเชิงระบบเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Structural Reform for Equity) และการปรับปรุงระบบธรรมาภิบาลข้อมูลและการคลังสู่มาตรฐานสากลตราสารทางกฎหมายของ OECD (OECD Legal Instruments) เพื่อประกันสิทธิในการเข้าถึงทุนมนุษย์และการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียม

(2) แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม:

- กิจกรรมหลักที่ 1 (ด้านนโยบายและการคลัง): การยกระดับกลไกการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน และการเงินเพื่อการศึกษา สู่ระบบธรรมาภิบาลการคลังฐานสมรรถนะ (Outcome-based/Competency-based Fiscal Governance)
- กิจกรรมหลักที่ 2 (ด้านระบบนิเวศข้อมูล): การพัฒนานวัตกรรมแพลตฟอร์มสมุดพกทักษะดิจิทัล (Digital Skill Passport) และระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) เชื่อมโยงฐานข้อมูลรายบุคคลทั่วประเทศ
- กิจกรรมหลักที่ 3 (ด้านมาตรฐานสากล): การจัดทำรายงานประเมินความพร้อมและปรับปรุง เกณฑ์ธรรมาภิบาลข้อมูลสากล (OECD Readiness Assessment & Data Governance Peer Review)

(3) วัตถุประสงค์:

- เพื่อปฏิรูประบบนิเวศข้อมูลและการคลังการศึกษาของประเทศให้มีธรรมาภิบาล โปร่งใส และมีประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมตรงตามมาตรฐานสากล
- เพื่อส่งเสริมและประกันสิทธิในการพัฒนาทุนมนุษย์ของประชาชนทุกช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง ผ่านระบบสะสม เทียบโอน และรับรองทักษะที่เป็นสากล (Digital Skill Passport & Credit Bank)
- เพื่อเตรียมความพร้อมและยกระดับกลไกเชิงนโยบายของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเข้าสู่มาตรฐานตราสารกฎหมายและการตรวจประเมินของ OECD ภายในปี พ.ศ. 2573

(4) กลุ่มเป้าหมาย:

- กลุ่มเป้าหมายเชิงสถิติและผู้ได้รับประโยชน์: ประชาชนไทยทุกช่วงวัย โดยเฉพาะกลุ่มประชากรวัยเรียนที่ยากจนข้ามรุ่น กลุ่มกำลังแรงงาน (รวมถึงแรงงานหญิงและผู้สูงอายุ) ที่ต้องการการยกระดับทักษะและการคุ้มครองทางสังคม
- หน่วยงานภาคีเครือข่าย: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญจากธนาคารพัฒนาพหุภาคี (MDBs) ได้แก่ World Bank, ADB และ AIIB

(5) ขั้นตอนการดำเนินงาน:

1. **ขั้นวางแผนงาน (Plan):** ประสานงานและจัดทำกรอบข้อตกลงความช่วยเหลือทางวิชาการ (Technical Assistance) ร่วมกับผู้แทนธนาคารพัฒนาพหุภาคี (MDBs) พร้อมศึกษาโมเดลเปรียบเทียบสากล (เช่น SkillsFuture ของสิงคโปร์ และระบบบีกด้าการคลังของโปรตุเกส)
2. **ขั้นดำเนินงาน (Do):** ดำเนินการพัฒนาระบบบริหารจัดการงบประมาณฐานสมรรถนะร่วมกับภาคีเครือข่าย และออกแบบพัฒนาระบบต้นแบบ Digital Skill Passport เพื่อเปิดใช้งานในระดับทดลอง

3. **ขั้นกิจกรรมตรวจสอบ (Check):** ดำเนินการวิเคราะห์และประเมินความพร้อมเชิงโครงสร้างกฎหมายและนโยบาย (Readiness Assessment) พร้อมทดสอบการเชื่อมโยงระบบข้อมูลรายบุคคลเพื่อตรวจสอบความโปร่งใสและช่องว่างการเข้าถึงสิทธิประโยชน์การคลังการศึกษา
4. **ขั้นปรับปรุง (Act):** ปรับปรุงเกณฑ์ธรรมาภิบาลข้อมูลและการคลังตามผลการประเมิน (Peer Review) เพื่อรองรับการเข้าเป็นสมาชิกภาพ OECD และขยายผลระบบจัดสรรงบประมาณสู่ระดับชาติ (National Scaling)

(6) **ระยะเวลา:** * ระยะเวลาเตรียมการและดำเนินโครงการขยายผล: ปี พ.ศ. 2570 – 2572 (โดยมีเป้าหมายบรรลุมาตรฐานเพื่อรองรับการประเมินสมาชิกภาพ OECD ภายในปี พ.ศ. 2573)

(7) **งบประมาณ:** * แหล่งงบประมาณจากเงินให้เปล่าในกรอบความช่วยเหลือทางวิชาการ (Non-Lending / Technical Assistance TA) สนับสนุนโดยธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) ธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย (AIIB) และธนาคารโลก (The World Bank)

(8) **ผู้รับผิดชอบ:**

- **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักอำนวยการ กลุ่มบริหารทรัพยากรบุคคล สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- **ภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินการ ได้แก่** สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ กระทรวงการคลัง และสกต. ได้เสนอขอรับการสนับสนุนจากธนาคารพัฒนาพหุภาคี (Multilateral Development Banks : MDB) ในรูปแบบ “**ความช่วยเหลือทางวิชาการ (Technical Assistance: TA)**”

โครงการที่ 3 โครงการยกระดับระบบบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาสู่ระบบราชการ 4.0 ระดับก้าวหน้าและพัฒนาจนเกิดผล

(1) **แผนสิทธิมนุษยชนรายด้านหรือรายกลุ่มที่ใช้พิจารณา และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง:**

- **แผนสิทธิมนุษยชนรายด้าน/รายกลุ่ม:** แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ในมิติการคุ้มครองสิทธิของประชาชนผู้รับบริการทางการศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เด็กยากจน และประชากรในพื้นที่ห่างไกล เพื่อประกันสิทธิในการได้รับบริการจากรัฐอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม
- **ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง:** ข้อเสนอแนะตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ และแผนแม่บทประเด็นการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ ในการเปลี่ยนผ่านกระบวนการราชการไปสู่ความเป็นดิจิทัลที่เปิดกว้างและเชื่อมโยง (Open & Connected Government) เพื่อแก้ปัญหาข้อจำกัดด้านความล่าช้า ข้อมูลที่ไม่เชื่อมโยง และความยากลำบากของประชาชนกลุ่มเปราะบางในการเข้าถึงบริการและนโยบายรัฐ

(2) แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม: (คัดเลือกเฉพาะกิจกรรมหลักที่สอดคล้องตามเล่มโครงการ กพร.)

- **กิจกรรมหลักที่ 1 (ชั้นกระบวนการมีส่วนร่วม):** การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์บริบทองค์กร และการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Voice of Customer: VOC) ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ในการให้บริการนโยบายการศึกษา
- **กิจกรรมหลักที่ 2 (ชั้นออกแบบนวัตกรรม):** การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการออกแบบและทบทวนกระบวนการให้บริการภาครัฐ (Digital Workflow Design) เพื่อลดขั้นตอนทางธุรการและทลายกำแพงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน
- **กิจกรรมหลักที่ 3 (ชั้นเผยแพร่สิทธิ):** การจัดทำเอกสารเผยแพร่และสื่อประชาสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรับรู้ด้านระบบราชการดิจิทัลและการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ทางการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

(3) วัตถุประสงค์:

- เพื่อขับเคลื่อนและยกระดับการปฏิบัติงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานระบบราชการ 4.0 ระดับก้าวหน้า (Advance) หรือยกระดับพัฒนาจนเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีนัยสำคัญ (Significance)
- เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้วยการพัฒนานวัตกรรมบริการที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ รองรับการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ด้านสิทธิการศึกษาอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้
- เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นคุณภาพและการยกระดับการปฏิบัติงานเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานสากล ซึ่งช่วยประกันกลไกความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อประชาชน

(4) กลุ่มเป้าหมาย:

- **กลุ่มเป้าหมายบุคลากรภาครัฐ:** ข้าราชการและบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- **กลุ่มเป้าหมายเชิงสิทธิและผู้รับประโยชน์:** ประชาชนทั่วไป ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภาคีเครือข่ายทางการศึกษา และกลุ่มเปราะบางทางไกลที่เข้าถึงบริการภาครัฐได้ยาก

(5) ขั้นตอนการดำเนินงาน: (เรียงลำดับตามวงจรการบริหารคุณภาพราชการ PDCA)

1. **ขั้นวางแผนงาน (Plan):** ดำเนินการวิเคราะห์แผนแม่บท แผนปฏิบัตินโยบาย และรวบรวมเกณฑ์มาตรฐาน PMQA 4.0 เพื่อประกอบการจัดตั้งคณะทำงานและจัดทำข้อเสนอโครงการ
2. **ขั้นดำเนินงาน (Do):** จัดประชุมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์บริบทองค์กร รับฟังความคิดเห็น (VOC) และร่วมออกแบบกระบวนการนำดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำข้อเสนอวัตกรรมการบริการ พร้อมจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้แก่ประชาชน

3. **ขั้นกิจกรรมตรวจสอบ (Check):** ดำเนินการประสาน พัฒนา ติดตาม และจัดทำรายงานผลเกี่ยวกับการพัฒนาระบบบริหารราชการ รวมถึงตรวจสอบประสิทธิภาพระบบควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงตามหลักเกณฑ์ภาครัฐเพื่อป้องกันผลกระทบและการละเมิดสิทธิ
4. **ขั้นปรับปรุง (Act):** นำผลการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์มาปรับปรุงกระบวนการราชการ และสถาปนาให้เป็นวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัลที่ยั่งยืน

(6) ระยะเวลา:

- ตลอดปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 (เริ่มตุลาคม 2568 – กันยายน 2569)

(7) งบประมาณ:

- งบประมาณจำนวนทั้งสิ้น 1,300,000 บาท (หนึ่งล้านสามแสนบาทถ้วน) (โดยเบิกจ่ายจากงบประมาณแผ่นดินประจำปี พ.ศ. 2569 แผนงานพื้นฐานด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์)

(8) ผู้รับผิดชอบ:

- กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (กพร.) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ตารางที่ 1 ตารางแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

(1) แผนสิทธิมนุษยชนรายด้าน/ รายกลุ่ม (ระบุข้อเสนอแนะ/ มาตรการ ตามแผนฉบับที่ 5)	(2) แผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรม	(3) วัตถุประสงค์	(4) กลุ่มเป้าหมาย	(5) ขั้นตอน การดำเนินงาน	(6) ระยะเวลา	(7) งบประมาณ	(8) ผู้รับผิดชอบ
แผนสิทธิมนุษยชน ด้านการศึกษา (ประเด็นการส่งเสริม ความเสมอภาคและ การจัดการเลือกปฏิบัติ ทางการศึกษา) มาตรการตามแผน ฉบับที่ 5: พัฒนา ระบบฐานข้อมูลและ กลไกเชิงรุกในการ ติดตามและคุ้มครอง สิทธิทางการศึกษา ของกลุ่มเปราะบาง เพื่อป้องกันการหลุด ออกจากระบบ	โครงการที่ 1: โครงการพัฒนา ผู้เชี่ยวชาญด้าน การประเมินผล กระทบเชิง นโยบาย การศึกษาและ ทักษะแห่ง อนาคต โดยการ วิเคราะห์ข้อมูล เชิงลึก (Data Analytics)	เพื่อสร้างกลไก และพัฒนา บุคลากร สมรรถนะสูงใน การตรวจสอบ ความเที่ยงธรรม ของนโยบาย (Bias Audit) และติดตาม สถานะสิทธิ รายบุคคลผ่าน ระบบข้อมูล อัจฉริยะ	- นักวิเคราะห์ นโยบายและแผน (นักเรียนทุน ก.พ.) - เด็กยากจนและ ผู้เรียนกลุ่มชาติ พันธุ์ (กลุ่มที่ 3 และ 8)	1. พัฒนาทักษะ บุคลากรด้าน Data Analytics และ จริยธรรมข้อมูล 2. พัฒนาระบบ ฐานข้อมูล Individualized Rights Tracking 3. ตรวจสอบ และรายงาน ผลกระทบเชิง นโยบายรายไตร มาส	ต.ค. 2568 - ก.ย. 2569	(กรอบตาม กรอบ งบประมาณ สำนัก)	สำนัก อำนวยการ / ทีม Data Analytics
แผนสิทธิมนุษยชน ด้านการศึกษา (ประเด็นการปฏิรูป ระบบการจัดสรร ทรัพยากรเพื่อความ เท่าเทียม) มาตรการตามแผน ฉบับที่ 5: ส่งเสริม การกระจาย ทรัพยากรและการ คลังการศึกษาที่ โปร่งใส เป็นธรรม และสอดคล้องกับ มาตรฐานสากลเพื่อ ลดช่องว่างความ เหลื่อมล้ำ	โครงการที่ 2: โครงการปฏิรูป ระบบนิเวศข้อมูล อัจฉริยะและการ คลังการศึกษา ชาติเพื่อยกระดับ ทุนมนุษย์สู่ มาตรฐานสากล และสมาชิกภาพ OECD	เพื่อปฏิรูประบบ งบประมาณ การศึกษาตาม หลักการ กระจาย ทรัพยากรที่เป็น ธรรม (GRB) และเปิดรับการ ตรวจประเมิน (Peer Review) มาตรฐานธรร มาภิบาลข้อมูล ในระดับสากล	- ประชาชนและ ผู้เรียนในพื้นที่ ห่างไกล - หน่วยงานภาคี เครือข่ายการจัด การศึกษาทั่ว ประเทศ	1. ประสาน ความร่วมมือ และแลกเปลี่ยน ข้อมูลร่วมกับ กสศ. และ MDBs 2. ยกร่าง หลักเกณฑ์ธรร มาภิบาลการ คลังฐาน สมรรถนะ 3. ทดสอบการ เชื่อมโยงข้อมูล สมุดพกทักษะ ดิจิทัล (Skill Passport)	ต.ค. 2568 - ก.ย. 2569	(กรอบตาม กรอบความ ร่วมมือ MDBs)	สำนัก นโยบายและ แผนการ ศึกษา / สำนัก มาตรฐาน การศึกษาฯ

(1) แผนสิทธิมนุษยชนรายด้าน/ รายการกลุ่ม (ระบุข้อเสนอแนะ/ มาตรการ ตามแผนฉบับที่ 5)	(2) แผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรม	(3) วัตถุประสงค์	(4) กลุ่มเป้าหมาย	(5) ขั้นตอน การดำเนินงาน	(6) ระยะเวลา	(7) งบประมาณ	(8) ผู้รับผิดชอบ
แผนสิทธิมนุษยชน ด้านการศึกษา / ด้านเจ้าหน้าที่รัฐ (ประเด็นการพัฒนา ธรรมาภิบาลและการ คุ้มครองสิทธิใน องค์กร) มาตรการตามแผน ฉบับที่ 5: พัฒนา ระบบบริหารจัดการ ภาครัฐให้มีช่องทาง รับเรื่องร้องเรียนที่ เข้าถึงง่าย ปลอดภัย และมีกลไกเยียวยา เยียวยาผู้ได้รับ ผลกระทบอย่างเป็น ธรรม	โครงการที่ 3: โครงการยกระดับ ระบบบริหาร จัดการภาครัฐ ของสำนักงาน เลขาธิการสภา การศึกษาสู่ระบบ ราชการ 4.0 ระดับก้าวหน้า และพัฒนาจน เกิดผล	เพื่อยกระดับ กลไกการ ให้บริการภาค ประชาชนแบบ พหุช่องทาง (Omni- channel) วาง ระบบควบคุม ภายในลดความ เสี่ยง และ ขับเคลื่อน วัฒนธรรม องค์กรที่เคารพ ในสิทธิ มนุษยชน	- บุคลากรภายใน สกศ. ทุกระดับ - ประชาชน ผู้รับบริการและ ภาคประชาสังคม	1. ทบทวนและ ออกแบบ กระบวนการ บริการด้วย เทคโนโลยี ดิจิทัล 2. ขับเคลื่อน ระบบรับเรื่อง ร้องเรียนพหุ ภาษาและการ เยียวยา (SOP) 3. สรุปบทเรียน (AAR) จัดทำ รายงาน ความก้าวหน้า เผยแพร่สู่ สาธารณะ	ต.ค. 2568 - ก.ย. 2569	1,300,000 บาท	กลุ่มพัฒนา ระบบบริหาร (กพร.) / ศูนย์ ประสานงาน GFP

ส่วนที่ 4

การตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ยึดถือกระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงรุกเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิในทุกระดับของวงจรนโยบายการศึกษา โดย สกศ. ได้ยกระดับมาตรฐาน HRDD จากเกณฑ์พื้นฐานสู่การเป็น “Smart HRDD” ที่ผนวกเอาหลักจริยธรรมข้อมูล (Data Ethics) เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบ

กระบวนการนี้เริ่มต้นจากการระบุประเด็นความเสี่ยง (Identification) ที่อาจเกิดขึ้นจากการกำหนดนโยบายหรือการใช้นวัตกรรมดิจิทัลที่อาจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางโอกาส ตามด้วยการประเมินสถานการณ์ (Assessment) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมายเปราะบางโดยเฉพาะกลุ่มเด็กยากจนและกลุ่มชาติพันธุ์ จากนั้นจึงกำหนดมาตรการป้องกันและลดผลกระทบ (Mitigation) ที่ครอบคลุมทั้งในเชิงโครงสร้างและแนวปฏิบัติรายบุคคล พร้อมจัดให้มีระบบติดตามตรวจสอบและรายงานผล (Monitoring & Reporting) อย่างต่อเนื่องผ่านระบบข้อมูลอัจฉริยะ การดำเนินงานตามกรอบ HRDD นี้ไม่เพียงแต่เป็นการทำหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล แต่ยังเป็นการสร้างหลักประกันความเชื่อมั่นว่านวัตกรรมนโยบายของ สกศ. จะเป็นกลไกที่ส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

1. กระบวนการระบุประเด็นความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนตลอดห่วงโซ่คุณค่านโยบาย (Identification of Human Rights Impacts across Policy Value Chain)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ตระหนักดีว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนในมิตินโยบายศึกษามักแฝงตัวอยู่ในขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อน ดังนั้นเพื่อให้การระบุประเด็นความเสี่ยงมีความแม่นยำและครอบคลุมทุกมิติ สกศ. จึงได้สถาปนากระบวนการวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงลึกตลอด “ห่วงโซ่คุณค่าของงานนโยบาย” (Policy Value Chain) ซึ่งถือเป็นมิติใหม่ของการบริหารราชการแผ่นดินที่ยึดถือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นแกนกลาง โดยมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบในแต่ละสายพานการผลิตนโยบาย ดังนี้

1) การระบุความเสี่ยงในห่วงโซ่การศึกษาวิจัยและจัดการองค์ความรู้ (Upstream: Research & Knowledge Management): ในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นคลังสมองนโยบาย (Policy Tank) ของประเทศ สกศ. เริ่มต้นตรวจสอบความเสี่ยงตั้งแต่กระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยเน้นการวิเคราะห์ห่วงโซ่การศึกษาวิจัยหรือชุดข้อมูลที่น่ามาใช้อ้างอิงนั้น มีความครอบคลุมและคำนึงถึงความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการ “มองข้าม” หรือ “ตัดขาด” กลุ่มเปราะบางออกไปจากผลงานทางวิชาการ ซึ่งอาจนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่บิดเบือนในอนาคต สกศ. จึงใช้กระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากภาคี

เครือข่ายวิชาการและการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อระบุความเสี่ยงที่มองไม่เห็นในขั้นตอนการตั้งโจทย์วิจัยทางการศึกษา

2) การระบุความเสี่ยงในห่วงโซการยกร่างและกำหนดแผนการศึกษา (Midstream: Drafting & Planning): ในขั้นตอนนี้ สกศ. ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการระบุความเสี่ยงที่แฝงอยู่ในตัวบทนโยบายหรือร่างยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะมิติ “การเข้าถึงสิทธิทางการศึกษา” ของกลุ่มเป้าหมายลำดับที่ 3 (เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์) และกลุ่มเป้าหมายลำดับที่ 8 (กลุ่มชาติพันธุ์และผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน) ผ่านการวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงปริมาณด้วยระบบฐานข้อมูลอัจฉริยะ (Big Data Analytics) เพื่อตรวจจับสัญญาณว่าเงื่อนไขในร่างนโยบายใหม่นั้นจะกลายเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิหรือสร้างภาระเกินควรแก่กลุ่มคนเหล่านี้หรือไม่ นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ความเสี่ยงด้าน “ธรรมาภิบาลข้อมูล” (Data Governance) เพื่อตรวจสอบว่าการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลรายบุคคลเพื่อจัดทำแผนการศึกษานั้น มีระบบรักษาความลับและความเป็นส่วนตัวที่รัดกุมเพียงพอเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิดิจิทัลของผู้เรียน

3) การระบุความเสี่ยงในห่วงโซการนำแผนสู่การปฏิบัติและประเมินผล (Downstream: Implementation & Evaluation): ห่วงโซ่สุดท้ายคือการตรวจสอบความเสี่ยงในขั้นตอนการส่งผ่านนโยบายสู่หน่วยปฏิบัติ โดย สกศ. วิเคราะห์ว่ากลไกการสื่อสารนโยบายหรือระบบงบประมาณที่คำนึงถึงเพศภาวะ (Gender Responsive Budgeting: GRB) มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้รับบริการหรือไม่ สกศ. จึงจัดให้มีกระบวนการระบุความเสี่ยงเชิงรุกผ่านการลงพื้นที่จริงและการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังเพื่อรับฟังเสียงสะท้อนจากประชาชน โดยใช้การบูรณาการข้อมูลร่วมกับกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (กพร.) และศูนย์ประสานงาน GFP ในการประเมินว่านโยบายที่ส่งออกไปนั้นสร้างความเหลื่อมล้ำเพิ่มเติมหรือมีการเลือกปฏิบัติในทางปฏิบัติหรือไม่ ซึ่งจะช่วยให้การระบุความเสี่ยงในชั้นปลายน้ำนี้สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างทันที่

4) วิธีการและเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ในการระบุความเสี่ยง (Methodologies & Tools): เพื่อให้การระบุความเสี่ยงตลอดห่วงโซคุณค่าข้างต้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สกศ. ได้บูรณาการเครื่องมือตรวจสอบแบบพหุวิธี ได้แก่:

- การใช้ฐานข้อมูลอัจฉริยะ (Smart Policy Analytics): วิเคราะห์แนวโน้มความเสี่ยงผ่าน Big Data เพื่อระบุพื้นที่เสี่ยง (Red Zone) ที่เด็กอาจหลุดออกจากระบบการศึกษา
- การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงลึก: จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากเครือข่ายสิทธิมนุษยชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง เพื่อนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาสะท้อนความเสี่ยงที่ฐานข้อมูลสถิติมองไม่เห็น
- การตรวจสอบตามหลักจริยธรรมข้อมูล: การตรวจสอบมาตรฐานจริยธรรมในกระบวนการนวัตกรรม (Ethics Review) เพื่อให้มั่นใจว่าการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของ สกศ. จะเป็นไปอย่างเท่าเทียมและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

โดยสรุป: กระบวนการระบุประเด็นความเสี่ยงของ สกศ. จึงเป็นการตรวจสอบอย่างเป็นระบบและครอบคลุม (End-to-End Analysis) ซึ่งเป็นการสร้างหลักประกันว่า “ต้นน้ำ” ของงานวิจัย “กลางน้ำ” ของการวางแผน และ “ปลายน้ำ” ของการประเมินผล จะมีการคัดกรองความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนอย่างเข้มข้น เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือการสร้างระบบนิเวศทางการศึกษาที่โอบรับความหลากหลายและคุ้มครองสิทธิของประชาชนไทยทุกคนอย่างเสมอภาคและยั่งยืน

2. การประเมินสถานะและจัดลำดับความเสี่ยง (Risk Assessment)

ภายหลังจากกระบวนการระบุประเด็นความเสี่ยง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้ดำเนินการเข้าสู่ขั้นตอนการประเมินสถานะและจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือ Human Rights Risk Matrix (5x5) ที่ได้รับการปรับปรุงเกณฑ์การวิเคราะห์ให้มีความจำเพาะเจาะจง (Customized) เพื่อตอบโจทย์ภารกิจของ สกศ. ในฐานะหน่วยงานนโยบายอำนวยการ โดยจุดเน้นสำคัญของการประเมินมิได้มุ่งเน้นเพียงความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อภาพลักษณ์องค์กรหรือการบริหารงบประมาณแบบดั้งเดิม แต่เป็นการยกระดับสู่การวิเคราะห์ที่มุ่งเน้น “ผลกระทบต่อประชาชนและสิทธิมนุษยชน” (Impact on Rights-holders) เป็นสำคัญ

2.1 เกณฑ์การประเมินความเสี่ยงเชิงรุก (Assessment Criteria)

สกศ. กำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์ความเสี่ยงออกเป็น 2 มิติหลัก ได้แก่

- โอกาสในการเกิดความเสี่ยง (Likelihood): ประเมินจากสถิติข้อมูลย้อนหลัง สภาพแวดล้อมเชิงนโยบาย และความซับซ้อนของนวัตกรรมดิจิทัลที่นำมาใช้ โดยพิจารณาถึงความถี่หรือความเป็นไปได้ที่จะเกิดการละเมิดสิทธิตั้งแต่ระดับต่ำมากจนถึงระดับสูงสุด
- ระดับความรุนแรงของผลกระทบ (Severity/Consequence): สกศ. ได้ให้น้ำหนักความรุนแรงโดยพิจารณาจากผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และโอกาสทางการศึกษาของประชาชน โดยเฉพาะในมิติของขอบเขตความเสียหาย (Scale) ความกว้างขวางของผู้ได้รับผลกระทบ (Scope) และความยากง่ายในการเยียวยาหรือฟื้นฟูสิทธิที่สูญเสียไป (Remediability)

2.2 การกำหนดประเด็นความเสี่ยงหลักด้านสิทธิมนุษยชน (Salient Human Rights Issues)

จากการวิเคราะห์ผ่านระบบข้อมูลอัจฉริยะและการระดมสมองร่วมกับเครือข่าย GFP สกศ. ได้คัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของประเด็นความเสี่ยงหลัก (Salient Issues) เพื่อดำเนินการจัดการเชิงรุกในปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ดังนี้

- ความเสี่ยงด้านนวัตกรรมข้อมูลและจริยธรรมดิจิทัล (Data & Digital Ethics Risks): พบความเสี่ยงสำคัญในเรื่อง “ความผิดพลาดในการระบุตัวตนกลุ่มเป้าหมาย” (Exclusion Error) ซึ่งเกิดจากความจำกัดของฐานข้อมูลหรืออัลกอริทึมที่อาจไม่ครอบคลุมกลุ่มเปราะบาง ส่งผลให้เด็ก

เยาวชนในกลุ่มลำดับที่ 3 และ 8 ไม่ปรากฏตัวตนในระบบฐานข้อมูลนโยบาย (Digital Invisibility) นำไปสู่การเสียสิทธิในการรับการจัดสรรทรัพยากรหรือทุนการศึกษา ซึ่งถือเป็นความเสี่ยงที่มีระดับความรุนแรงสูงมากในยุคการศึกษาดิจิทัล

- ความเสี่ยงด้านการกำหนดมาตรฐานและนโยบายการศึกษา (Policy & Standard Risks): การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาชาติที่มีลักษณะ “แบบเดียวใช้ทั่วประเทศ” (One Size Fits All) อาจสร้างความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะเกณฑ์ที่ไม่เอื้อต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์หรือผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้เรียนกลุ่มนี้หลุดออกจากระบบหรือถูกกดทับทางอัตลักษณ์ สกศ. จึงจัดลำดับให้เรื่องนี้เป็นความเสี่ยงเชิงโครงสร้างที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขผ่านการวางแผนการศึกษาที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย

2.3 ตารางวิเคราะห์ระดับความเสี่ยง (Human Rights Risk Matrix)

สกศ. สรุปผลการประเมินความเสี่ยงเพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการจัดการ ดังตารางสรุปต่อไปนี้:

ตารางที่ 2 ผลการประเมินและจัดลำดับความเสี่ยงหลักด้านสิทธิมนุษยชน (Salient Human Rights Risks) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

ลำดับ	ประเด็นความเสี่ยงหลัก (Salient Issues)	ขั้นตอนในห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain)	โอกาสเกิด (1-5)	ความรุนแรง (1-5)	ระดับความเสี่ยง	ผลกระทบต่อกลุ่มผู้ถือครองสิทธิ (Right-holders)
1	ความผิดพลาดจากการระบุตัวตน (Exclusion Error)	การวิจัยและวิเคราะห์ฐานข้อมูล	4	5	สูงมาก (20)	เด็กยากจนและกลุ่มชาติพันธุ์ (กลุ่ม 3 และ 8) ตกหล่นจากฐานข้อมูลสิทธิและงบประมาณ
2	เกณฑ์นโยบายขัดต่อวิถีวัฒนธรรมและอัตลักษณ์	การยกร่างและกำหนดแผนการศึกษา	3	4	สูง (12)	กลุ่มชาติพันธุ์ขาดโอกาสเข้าถึงหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิม
3	อคติในอัลกอริทึม (Algorithmic Bias)	การวิเคราะห์นโยบายอัจฉริยะ	3	4	สูง (12)	การตัดสินใจเชิงนโยบายดิจิทัลขาดความเป็นธรรมและสร้างความเหลื่อมล้ำใหม่
4	ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงนวัตกรรมนโยบาย	การนำแผนสู่การปฏิบัติ	4	3	สูง (12)	ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลเข้าไม่ถึงสิทธิทางการศึกษาที่ใช้ระบบเทคโนโลยี
5	การใช้ข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอม	การติดตามและประเมินผล	2	4	ปานกลาง (8)	กระทบต่อสิทธิ ความเป็นส่วนตัวและสวัสดิภาพของเยาวชนในระบบฐานข้อมูล

2.4 การนำผลการประเมินไปสู่แผนงานเชิงกลยุทธ์

ผลจากการจัดลำดับความเสี่ยงข้างต้นจะถูกส่งต่อให้กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (กพร.) และสำนักนโยบายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปกำหนดมาตรการป้องกันและลดผลกระทบ (Mitigation Measures) ในขั้นตอนต่อไป โดย สกศ. จะให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกกับความเสี่ยงที่อยู่ในระดับ “สูงมาก” และ “สูง” เพื่อให้มั่นใจว่าทรัพยากรของรัฐจะถูกนำไปใช้เพื่อปกป้องสิทธิของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างถูกจุดและทัน่วงที่

กระบวนการประเมินสถานะความเสี่ยงของ สกศ. มิใช่เพียงกระบวนการทางสถิติ แต่เป็นกระบวนการ “กลั่นกรองความเป็นธรรม” ที่ยึดเอาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นตัวตั้ง เพื่อเปลี่ยนผ่านจากหน่วยงานที่ทำงานตามระเบียบ สู่หน่วยงานที่ทำงานด้วยหัวใจของการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง

3. มาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบ (Mitigation & Prevention)

เพื่อให้การจัดการความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้ระบุและประเมินไว้ในขั้นตอนก่อนหน้าเกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) จึงได้กำหนดมาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบเชิงรุก โดยมุ่งเน้นการใช้ “นวัตกรรมนโยบายบนฐานข้อมูลอัจฉริยะ” (Data-Driven Policy Innovation) เป็นกลไกหลักในการทลายข้อจำกัดด้านความเหลื่อมล้ำและปิดช่องว่างของการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1) การยกระดับความแม่นยำของนโยบายด้วยระบบบูรณาการข้อมูลอัจฉริยะ (Strategic Data Integration): มาตรการสำคัญในการแก้ปัญหาความเสี่ยงด้านความผิดพลาดในการระบุตัวตน (Exclusion Error) คือการสร้างความร่วมมือเชิงลึกในรูปแบบเครือข่ายข้อมูลอัจฉริยะ โดย สกศ. ได้ดำเนินการบูรณาการข้อมูลร่วมกับ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และหน่วยงานจัดเก็บข้อมูลระดับชาติ เพื่อเชื่อมโยงฐานข้อมูลรายบุคคลของผู้เรียนกลุ่มเปราะบาง (กลุ่มที่ 3 และ 8) เข้ากับระบบวิเคราะห์นโยบายของ สกศ. การบูรณาการข้อมูลแบบ Cross-matching นี้ ช่วยให้สามารถระบุตัวตนและสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของผู้เรียนได้อย่างแม่นยำสูง (High-Precision Targeting) จนสามารถลดโอกาสการตกหล่นจากสิทธิทางการศึกษาและงบประมาณได้เกือบเป็นศูนย์ ซึ่งถือเป็นการบรรเทาผลกระทบเชิงโครงสร้างที่ทรงประสิทธิภาพที่สุดในโลกยุคดิจิทัล

2) การสร้างระบบตรวจสอบความโปร่งใสของอัลกอริทึม (Algorithmic Accountability & Transparency): เพื่อป้องกันความเสี่ยงด้านจริยธรรมข้อมูลและอคติจากการใช้เทคโนโลยี สกศ. ได้วางระบบการตรวจสอบความโปร่งใสของอัลกอริทึมที่ใช้ในการจัดทำแผนการศึกษาชาติ โดยกำหนดให้มีมาตรการ “ตรวจสอบความเที่ยงธรรม” (Bias Audit) ในทุกขั้นตอนการประมวลผลนโยบาย เพื่อให้มั่นใจว่าเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษาที่กำหนดขึ้นใหม่จะไม่เป็นภาระหรือสร้างข้อจำกัดต่อวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และประชาชนในพื้นที่ห่างไกล มาตรการนี้จะช่วยการันตีว่าทุกนโยบายที่กลั่นกรองโดย สกศ. จะมีความเป็นธรรมตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล และไม่นำไปสู่การเลือกปฏิบัติโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

3) การบริหารจัดการทุนมนุษย์สมรรถนะสูงเพื่อการพิทักษ์สิทธิ (Elite Human Capital for Rights Protection): หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนมาตรการป้องกันคือ “คน” สกศ. จึงได้มอบหมายภารกิจ

สำคัญให้แก่ ทีมนักวิเคราะห์นโยบายและแผนที่ผ่านมาผ่านโครงการทุนรัฐบาล (ทุน ก.พ.) ซึ่งเป็นกลุ่มบุคลากรที่มีสมรรถนะสูงและผ่านการพัฒนาทักษะระดับสากล ทำหน้าที่เป็น “ผู้ตรวจการด้านความเที่ยงธรรมของนโยบาย” (Policy Fairness Auditors) บุคลากรกลุ่มนี้จะใช้ความเชี่ยวชาญทั้งด้านการวิเคราะห์นโยบายขั้นสูง (Strategic Analysis) และความเข้าใจในมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล เข้ามาตรวจสอบและควบคุมกระบวนการวางแผนการศึกษาให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในทุกมิติ ซึ่งเป็นการนำ “ทุนทางปัญญา” ของรัฐมาใช้เพื่อการคุ้มครองสิทธิของประชาชนอย่างแท้จริง

4) การใช้ระบบงบประมาณที่คำนึงถึงมิติความหลากหลาย (Inclusive Budgeting Measures): มาตรการป้องกันในเชิงทรัพยากร สกศ. ได้นำหลักการ งบประมาณที่คำนึงถึงเพศภาวะ (Gender Responsive Budgeting : GRB) และความจำเป็นเฉพาะบุคคลมาใช้ในการวางกรอบงบประมาณทางการศึกษาชาติ เพื่อบรรเทาผลกระทบสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการพิเศษหรือมีความเปราะบาง โดยการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่เน้น “ผลลัพธ์ทางสิทธิมนุษยชน” มากกว่าเพียงแค่การใช้จ่ายงบประมาณตามภารกิจ ซึ่งจะช่วยให้มั่นใจว่าทรัพยากรของแผ่นดินจะถูกนำไปใช้อย่างตรงจุดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

โดยสรุป: มาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบของ สกศ. ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 คือการผนวกเอา “พลังอัจฉริยะของข้อมูล” เข้ากับ “จริยธรรมของบุคลากรสมรรถนะสูง” เพื่อสร้างเกราะป้องกันสิทธิมนุษยชนในระดับนโยบายที่เข้มแข็งที่สุด ส่งผลให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาสามารถก้าวข้ามจากการเป็นหน่วยงานที่ทำแบบเดิม สู่การเป็น “หน่วยงานนโยบายอัจฉริยะที่ยึดถือความเป็นธรรม” (Human-Centric Smart Policy Hub) อย่างเต็มภาคภูมิ

ตารางที่ 3 มาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนเชิงรุก (Human Rights Risk Mitigation Plan)

ประเด็น ความเสี่ยงหลัก (Risk Issue)	มาตรการป้องกัน และบรรเทาผลกระทบ (Mitigation & Prevention Measures)	เครื่องมือ/ นวัตกรรมที่ใช้ (Key Tools)	หน่วยงาน/ทีมงาน ผู้รับผิดชอบ (Primary Owner)
1. ความผิดพลาดในการระบุตัวตน (Exclusion Error)	บูรณาการฐานข้อมูลรายบุคคลเชิงลึก ร่วมกับภาคีเครือข่าย เพื่อระบุตัวตนกลุ่มเป้าหมายลำดับที่ 3 และ 8 ให้แม่นยำ	ระบบเชื่อมโยงข้อมูล Big Data ร่วมกับ สกศ.	สำนักนโยบายและแผนการศึกษา / ทีม Data Analytics
2. อคติในอัลกอริทึมและจริยธรรมข้อมูล	ตรวจสอบความเที่ยงธรรมของระบบประมวลผล (Bias Audit) เพื่อป้องกันการตัดสินใจนโยบายที่เลือกปฏิบัติ	มาตรฐาน Algorithmic Accountability	ทีมนักวิเคราะห์สมรรถนะสูง (นักเรียนทุน ก.พ.)
3. เกณฑ์นโยบายขัดต่อวิถีวัฒนธรรม	ออกแบบเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่ยืดหยุ่น และเปิดรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ถือครองสิทธิโดยตรง	Flexible Policy Design / เวทีประชาพิจารณ์เชิงลึก	สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้

ประเด็น ความเสี่ยงหลัก (Risk Issue)	มาตรการป้องกัน และบรรเทาผลกระทบ (Mitigation & Prevention Measures)	เครื่องมือ/ นวัตกรรมที่ใช้ (Key Tools)	หน่วยงาน/ทีมงาน ผู้รับผิดชอบ (Primary Owner)
4. ความเหลื่อมล้ำใน การเข้าถึงนวัตกรรม	พัฒนาช่องทางการเข้าถึงสิทธิแบบพหุ ช่องทาง (Omni-channel) เพื่อลด ช่องว่างทางดิจิทัลในพื้นที่ห่างไกล	Learning City Platform / ระบบ Mobile Service	กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (กพร.) / ศูนย์ ประสานงาน GFP
5. การจัดสรร งบประมาณที่ไม่เป็น ธรรม	นำระบบงบประมาณที่คำนึงถึงเพศภาวะ และความจำเป็นเฉพาะบุคคลมาใช้ในการ วางกรอบนโยบายการเงิน	Gender Responsive Budgeting (GRB)	สำนักอำนวยการ / ทีม ยุทธศาสตร์งบประมาณ

4. การติดตามตรวจสอบและประเมินผลมาตรการอย่างเป็นระบบ (Tracking & Evaluation Mechanism)

เพื่อให้มาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) กำหนดขึ้น มิได้เป็นเพียงมาตรการในกระดาษ แต่เป็นกลไกที่สร้างความเปลี่ยนแปลงได้จริง สกศ. จึงได้สถาปนาระบบการติดตามตรวจสอบและประเมินผลเชิงลึก (In-depth Monitoring Framework) ที่มีความเข้มข้นสูง โดยมุ่งเน้นการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่าง “เจตนารมณ์นโยบาย” และ “ผลลัพธ์เชิงประจักษ์” ผ่านกระบวนการติดตามผลแบบบูรณาการ 4 มิติหลัก ดังนี้

1) การติดตามผลผ่านระบบข้อมูลอัจฉริยะแบบเรียลไทม์ (Intelligent Real-time Dashboard & Data Analytics): สกศ. ได้ยกระดับการติดตามผลด้วยการพัฒนา “ระบบ Dashboard ติดตามความเสมอภาคทางการศึกษาอัจฉริยะ” ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการแสดงผลข้อมูลขนาดใหญ่ (Centralized Data Visualization) ที่เชื่อมโยงข้อมูลรายบุคคลจากระบบ Big Data ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และหน่วยงานเครือข่าย ระบบนี้จะทำการติดตามสถานะการเข้าถึงสิทธิของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายลำดับที่ 3 และ 8 แบบรายบุคคล (Individualized Tracking) โดยใช้ตัวชี้วัดความแม่นยำของข้อมูล (Data Accuracy Index) เป็นเกณฑ์ตัดสิน หากระบบตรวจพบอัตราความคลาดเคลื่อนในการระบุตัวตน (Exclusion Error) หรือพบว่ามียุทธศาสตร์ที่ตกหล่นจากสิทธิเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ระบบจะทำการส่งสัญญาณแจ้งเตือนอัตโนมัติ (Alert System) ไปยังกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (กพร.) และหน่วยงานเจ้าของนโยบาย เพื่อให้ดำเนินการตรวจสอบสาเหตุเชิงลึกและปรับปรุงอัลกอริทึมในการคัดกรองนโยบายให้มีความเที่ยงตรงสูงสุดอย่างทันทีทันใด

2) กลไกการตรวจสอบภาคสนามแบบบูรณาการและการรับฟังเสียงสะท้อนจากสังคม (Social Audit & Participatory Monitoring): นอกเหนือจากการติดตามผ่านระบบดิจิทัล สกศ. ได้กำหนดมาตรการตรวจสอบเชิงคุณภาพผ่านกระบวนการ “การตรวจสอบโดยภาคสังคม” (Social Audit) โดยกำหนดให้เป็นภารกิจหลักในการลงพื้นที่จังหวัดนำร่องภายใต้โมเดล “เมืองแห่งการเรียนรู้” (Learning City) และพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ

กระบวนการนี้เน้นการสร้างกลไกรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง (Rights-holders Feedback) ผ่านการจัดทำเวทีสาธารณะและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเด็กยากจนและกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อประเมินว่าเกณฑ์นโยบายและมาตรฐานการศึกษาชาติที่กำหนดขึ้นนั้น ได้รับการปฏิบัติอย่างเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และไม่สร้างอุปสรรคต่อวิถีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ข้อมูลเชิงคุณภาพที่รวบรวมได้จากการลงพื้นที่สุ่มตรวจ (Spot Check) จะถูกนำมาใช้เป็นฐานในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสถิติ (Data Validation) เพื่อให้แผนที่ความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนของ สกศ. มีความสอดคล้องกับสถานการณ์จริงในพื้นที่มากที่สุด

3) การประเมินผลสัมฤทธิ์และธรรมาภิบาลข้อมูลโดยนักวิเคราะห์สมรรถนะสูง (Expert Performance Review & Data Governance Audit): เพื่อให้การติดตามผลมีมาตรฐานระดับสากล สกศ. ได้จัดให้มีระบบการประเมินผลโดย ทีมนักวิเคราะห์นโยบายและแผนผ่านโครงการทุนรัฐบาล (ทุน ก.พ.) ซึ่งเป็นกลุ่มบุคลากรที่มีสมรรถนะสูงและมีความเชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบนโยบาย (Policy Auditing) ทีมนักวิเคราะห์กลุ่มนี้จะรับหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบความเป็นธรรมของอัลกอริทึม (Algorithmic Accountability Audit) และตรวจสอบความโปร่งใสของกระบวนการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อให้มั่นใจว่าระบบการตัดสินใจเชิงนโยบายของ สกศ. ไม่มีอคติแฝงที่อาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนในทางลับ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการประเมินประสิทธิภาพของมาตรการงบประมาณที่คำนึงถึงเพศภาวะ (GRB) ว่าสามารถกระจายทรัพยากรไปสู่กลุ่มเปราะบางได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมเพียงใด โดยผลการประเมินเชิงลึกนี้จะถูกรวบรวมเป็นรายงานข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์เพื่อนำเสนอต่อผู้บริหารระดับสูง (CGEO) สำหรับการตัดสินใจปรับทิศทางนโยบาย (Agile Policy Pivot) ในอนาคต

4) ระบบการรายงานความก้าวหน้าและการสื่อสารผลสัมฤทธิ์ต่อสาธารณะ (Progress Reporting & Transparency Disclosure): หัวข้อสุดท้ายของการติดตามคือการสร้างความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อประชาชน สกศ. กำหนดให้มีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนและการจัดการความเสมอภาค (Human Rights & Equity Progress Report) เป็นประจำทุกไตรมาสและรายปี โดยรายงานฉบับนี้จะระบุถึงสถานะของตัวชี้วัดความเสี่ยงหลัก (Salient Risk Indicators) ความสำเร็จในการลดผลกระทบ และประเด็นความท้าทายที่ยังต้องดำเนินการแก้ไข รายงานดังกล่าวจะถูกเผยแพร่ผ่านช่องทางดิจิทัลของสำนักงานและเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมวิพากษ์ผลการดำเนินงาน (Public Review) เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความโปร่งใสและการเป็นหน่วยงานนโยบายอัจฉริยะที่พร้อมรับฟังและปรับตัวตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

โดยสรุป: ระบบการติดตามตรวจสอบของ สกศ. ภายใต้แผนปฏิบัติการฉบับนี้ จึงมิใช่เพียงการรวบรวมข้อมูลตามหน้าที่ แต่เป็นกระบวนการ “สร้างหลักประกันความเท่าเทียม” ที่เชื่อมโยงทั้งมิติดิจิทัล มิติสังคม และมิติทางวิชาการเข้าด้วยกัน เพื่อให้มั่นใจว่าทุกยุทธศาสตร์ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จะนำไปสู่การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เรียนทุกคนในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

5. กลไกการสื่อสารและรายงานผลการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Communication & Transparency Disclosure Framework)

ภายใต้บริบทของการเป็นหน่วยงานนโยบายอัจฉริยะ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ถือว่า “การสื่อสาร” มิใช่เพียงการส่งสารตามระเบียบงานสารบรรณ แต่เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการสร้างความรับผิดชอบ (Accountability) และความเชื่อมั่น (Public Trust) ต่อประชาชน สกศ. จึงได้สถาปนากลไกการสื่อสารและรายงานผลการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) ที่มีความเข้มข้นสูงและครอบคลุมทุกช่องทางเพื่อเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นองค์กรต้นแบบด้านความโปร่งใสในระดับสากล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การยกระดับการจัดทำรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนศึกษา (Comprehensive HRDD Annual Report): สกศ. กำหนดให้มีการรวบรวมข้อมูลดิบและผลวิเคราะห์จากการดำเนินงานตลอดปีงบประมาณเพื่อจัดทำเป็น “รายงานผลการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านฉบับสมบูรณ์” (OEC Comprehensive HRDD Report) ซึ่งเอกสารฉบับนี้จะเป็นการร้อยเรียงเนื้อหาเชิงลึกที่ประกอบด้วยสถิติเชิงประจักษ์ ผลจากระบบ Dashboard และบทวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เนื้อหาภายในรายงานจะมุ่งเน้นการเปิดเผย “ข้อค้นพบสำคัญ” เกี่ยวกับความเสี่ยงในห่วงโซ่คุณค่าของงานนโยบาย เช่น ความก้าวหน้าในการลดข้อผิดพลาดจากการระบุตัวตนกลุ่มเป้าหมาย (Exclusion Error) และประสิทธิภาพของมาตรการคุ้มครองสิทธิเด็กยากจนและกลุ่มชาติพันธุ์ (กลุ่มลำดับที่ 3 และ 8) รายงานฉบับนี้มีได้จัดทำขึ้นเพียงเพื่อรายงานความสำเร็จ แต่ยังรวมถึงการเปิดเผยความท้าทายและอุปสรรค (Pain Points) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความจริงใจในการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2) การสร้างศูนย์กลางข้อมูลสิทธิมนุษยชนและการเข้าถึงข้อมูลแบบเปิด (Digital Human Rights Hub & Open Data Initiative): เพื่อให้เกิดการตรวจสอบแบบเรียลไทม์ สกศ. ได้จัดตั้ง “Digital Human Rights Hub” บนเว็บไซต์หลักของสำนักงาน ซึ่งทำหน้าที่เป็นประตูดิจิทัล (Gateway) ในการเชื่อมโยงประชาชนสู่ข้อมูลความเคลื่อนไหวทางด้านความเสมอภาคทางการศึกษา โดยมีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบ Open Data ที่ภาคประชาสังคมและนักวิชาการสามารถดาวน์โหลดชุดข้อมูลที่ผ่านการจัดการความเป็นส่วนตัวแล้ว (Anonymized Data) ไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาวิจัยต่อยอดได้ นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำสารสรุปสาระสำคัญในรูปแบบ “อินโฟกราฟิกอัจฉริยะ” (Smart Infographics) ที่สื่อสารเข้าใจง่าย เพื่อให้ประชาชนทุกระดับเข้าถึงข้อมูลนโยบายที่ซับซ้อนได้โดยสะดวก อันเป็นการลดช่องว่างทางข้อมูล (Information Asymmetry) ระหว่างหน่วยงานรัฐและผู้รับบริการตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล

3) การสื่อสารเชิงรุกผ่านกลไกเครือข่ายวิชาการและเวทีนโยบายระดับนานาชาติ (Global Advocacy & International Multi-Stakeholder Dialogue): สกศ. มุ่งเน้นการยกระดับผลการดำเนินงานสู่มาตรฐานสากล โดยการส่งมอบรายงานผลการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนให้แก่หน่วยงานกลางระดับกระทรวงและองค์กรระหว่างประเทศที่เป็นภาคีพัฒนา (Development Partners) เช่น UNESCO, UNICEF และ OECD

เพื่อรับการประเมินเทียบเคียง (Benchmarking) กับมาตรฐานโลก นอกจากนี้ ยังใช้พลังจาก ทีมนักวิเคราะห์ นโยบายสมรรถนะสูง (นักเรียนทุน ก.พ.) ในการสื่อสารข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์ผ่านบทความวิชาการและการนำเสนอ ในเวทีวิชาการระดับโลก เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการนำนวัตกรรม Big Data และจริยธรรมข้อมูล (Data Ethics) มาใช้ในการพิทักษ์สิทธิมนุษยชน ซึ่งจะส่งผลให้ สกศ. เป็นที่ยอมรับในฐานะ “ผู้นำทางความคิดด้าน นโยบายการศึกษาที่เป็นธรรม” ในระดับสากล

4) การสื่อสารเพื่อการจัดการความรู้และสร้างวัฒนธรรมองค์กร (Internal Communication & Knowledge Management): นอกจากการสื่อสารภายนอก สกศ. ยังให้ความสำคัญกับการสื่อสารภายในองค์กรเพื่อสร้าง “DNA แห่งการเคารพสิทธิ” ให้แก่บุคลากรทุกคน โดยการจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติ (Standard Operating Procedures: SOP) ด้านการตรวจสอบสิทธิมนุษยชน และการเผยแพร่กรณีศึกษา (Case Studies) ที่ประสบความสำเร็จผ่านระบบการจัดการความรู้ภายในหน่วยงาน (KM System) กระบวนการนี้จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ในทุกสำนักมีความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องมิติเพศภาวะ (Gender Perspective) และการคัดกรอง นโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การทำงานที่สอดคล้องประสานกันอย่างมีเอกภาพภายใต้การกำกับดูแลของศูนย์ ประสานงาน GFP และกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (กพร.)

5) กลไกการรับฟังเชิงรุกและการสื่อสารเพื่อตอบสนองความต้องการ (Responsive Communication & Remedial Feedback): ห่วงโซ่สุดท้ายที่สำคัญที่สุดคือการจัดให้มี “ช่องทางการสื่อสาร สองทางเชิงรุก” (Proactive Feedback Loop) ผ่านระบบร้องเรียนดิจิทัลและสายด่วนรับเรื่องสิทธิทางการศึกษา โดยมีการออกแบบระบบให้รองรับความหลากหลายทางภาษาเพื่อสื่อสารกับกลุ่มชาติพันธุ์อย่างทั่วถึง กลไกนี้ทำหน้าที่เป็นระบบเฝ้าระวัง (Watchdog) ที่เปิดโอกาสให้ผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของรัฐสามารถส่ง ข้อมูลสะท้อนกลับได้โดยตรง ข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำไปวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงมาตรการป้องกันและเยียวยาอย่างทันท่วงที ซึ่งเป็นการยืนยันว่าการรายงานผลของ สกศ. มิใช่จุดสิ้นสุดของงาน แต่เป็น “จุดเริ่มต้น” ของการพัฒนาและพิทักษ์สิทธิมนุษยชนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

โดยสรุป: กลไกการสื่อสารและรายงานผลของ สกศ. ตามแผนปฏิบัติการฉบับนี้ คือการสร้าง “สะพานแห่งความเชื่อมั่น” ที่เชื่อมโยงข้อมูลนโยบายอัจฉริยะเข้ากับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง มุ่งเน้นการสื่อสารที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้สภาการศึกษาไทยเป็นองค์กรที่สง่างามในมิติสิทธิมนุษยชน สากลและเป็นที่ยอมรับของสังคมไทยอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 5

กลไกการติดตาม เยียวยา และรายงานผล

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) จัดตั้งกลไกการบริหารจัดการข้อร้องเรียน การชดเชยเยียวยาผลกระทบ และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบครอบคลุมทุกมิติ เพื่อเป็นหลักประกันความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อประชาชนและการันตีว่ามาตรการป้องกันความเสี่ยงจากกรอบ HRDD จะถูกนำไปปฏิบัติจริงอย่างครบวงจร ดังนี้

1. ระบบการกำกับดูแลและติดตามประเมินผล (Monitoring and Evaluation Framework)

สกศ. กำหนดกลไกการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามค่าเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์และหลักธรรมาภิบาลข้อมูล เพื่อประกันสัมฤทธิ์ผลของการขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นรูปธรรม 3 มิติหลัก คือ

1) การพัฒนาระบบติดตามผลเชิงรุกด้วยนวัตกรรมข้อมูลอัจฉริยะ (Advanced Strategic Monitoring Dashboard): มุ่งเน้นการบูรณาการข้อมูลเชิงลึกจาก โครงการพัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระทบเชิงนโยบายการศึกษา (โครงการทุน ก.พ.) เพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลติดตามสถานการณ์สิทธิทางการศึกษาแบบรายบุคคล (Individualized Rights Tracking System) โดยใช้เทคโนโลยี AI และ Data Analytics ในการวิเคราะห์และประมวลผลดัชนีชี้วัดความเสี่ยง (Risk Indicators) ของกลุ่มเป้าหมายเปราะบาง (กลุ่มที่ 3 และ 8) ในลักษณะภาพข้อมูล (Data Visualization) ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารและคณะทำงานสามารถติดตามสถานะการได้รับการคุ้มครองสิทธิได้แบบทันที (Real-time Monitoring) อีกทั้งยังใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิหรือการเสียโอกาสทางการศึกษาของประชากรกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) กลไกการตรวจสอบภาคสนามแบบบูรณาการและการรับรองโดยภาคีพหุภาคีระดับสากล (Social Audit & International Validation Framework): เพื่อยกระดับความโปร่งใส สกศ. กำหนดให้มีกระบวนการประเมินผลสัมฤทธิ์โดยหน่วยงานภายนอก (Third-party Evaluation) ผ่านการลงพื้นที่จริงตรวจเชิงคุณภาพ (Social Audit) ในจังหวัดนำร่องภายใต้โมเดล “เมืองแห่งการเรียนรู้” (Learning City) และพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ ควบคู่กับการจัดตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากเครือข่ายภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และผู้แทนจากองค์กรระหว่างประเทศ (อาทิ ภาคีเครือข่ายตามกรอบความร่วมมือ OECD และ ธนาคารพัฒนาพหุภาคี - MDBs ในโครงการปฏิรูประบบนิเวศข้อมูลอัจฉริยะและการคลังการศึกษาฯ) เพื่อร่วมตรวจสอบ ประเมิน และรับรองผลการดำเนินงานในมิติสิทธิมนุษยชน (Human Rights Validation) เพื่อประกันว่าระบบการตัดสินใจเชิงนโยบายดิจิทัลและธรรมาภิบาลข้อมูลการคลังการศึกษาของ สกศ. จะไม่มีอคติแฝงและได้มาตรฐานสากล

3) การบูรณาการระบบควบคุมภายในและการประเมินความเสี่ยงตามมาตรฐานธรรมาภิบาล (Internal Control & Integrated Risk Management): ดำเนินการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ตามระเบียบและหลักเกณฑ์การบริหารความเสี่ยงและระบบควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด [อ้างอิง: แบบฟอร์มโครงการ 2569_กพร ข้อ 14.3] โดยกำหนดให้สำนัก/กลุ่มงานผู้รับผิดชอบ (รวมถึงกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กพร.) รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงาน (Progress Report) ต่อคณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาเป็นรายไตรมาส เพื่อวิเคราะห์สถานะความสำเร็จเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมาย (KPIs) พร้อมทั้งทบทวนปัญหา อุปสรรค และความเสี่ยงเชิงปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การตัดสินใจเชิงบริหารเพื่อปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้มีความยืดหยุ่นและคล่องตัว (Agile Governance) ที่มุ่งเน้นการพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์สูงสุดของผู้รับบริการและประชาชนตามหลักการราชการ 4.0 ระดับก้าวหน้า

2. กลไกการรับเรื่องร้องเรียนและการเยียวยาผลกระทบจากการละเมิดสิทธิ (Grievance Redress and Remediation Mechanism)

สกศ. มุ่งมั่นในการสร้างความเชื่อมั่นผ่านระบบธรรมาภิบาลที่เป็นเลิศ โดยกำหนดกลไกการรับเรื่องร้องเรียนและการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพครอบคลุมทั้งกลุ่มประชาชนและบุคลากรภายในองค์กร เพื่อเป็นเกราะป้องกันและแก้ไขการละเมิดสิทธิในทุกมิติ ดังนี้

1) การพัฒนาระบบรับเรื่องร้องเรียนพหุช่องทางเชิงรุก (Integrated Omni-channel Grievance System): สถาปนาช่องทางการสื่อสารและรับแจ้งเหตุที่เข้าถึงง่าย (Accessibility) และมีความหลากหลาย เพื่อรองรับบริบทของผู้รับบริการที่แตกต่างกันตามเป้าหมายของ โครงการยกระดับระบบบริหารจัดการภาครัฐฯ (กพร.) ประกอบด้วย:

- **ช่องทางดิจิทัล (Smart Digital Portal):** พัฒนาระบบรับแจ้งเหตุผ่านเว็บไซต์ สกศ. และ Application ที่รองรับการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication)
- **สายด่วนนิรนาม (Rights Hotline):** จัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนผ่านโทรศัพท์เพื่อการให้คำปรึกษาและรับแจ้งเหตุเบื้องต้น โดยออกแบบระบบให้รองรับความหลากหลายทางภาษาเพื่อสื่อสารและพิทักษ์สิทธิกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างทั่วถึง
- **ช่องทางกายภาพ (Direct Accessibility):** การติดตั้งตู้รับฟังความคิดเห็นและข้อร้องเรียน ณ จุดให้บริการ เพื่อรองรับกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ถนัดการใช้เทคโนโลยี โดยทุกช่องทางจะยึดถือ “หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและจริยธรรมข้อมูล” (PDPA & Data Ethics) และมาตรการคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส (Whistleblower Protection) ขั้นสูงสุด เพื่อประกันความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของผู้แจ้งเหตุจากการถูกคุกคามหรือได้รับผลกระทบจากการร้องเรียน

2) กระบวนการพิจารณาและเยียวยาความเสียหายที่เป็นรูปธรรม (Non-judicial Remediation and Corrective Action): กำหนดขั้นตอนการเยียวยาที่เป็นระบบและรวดเร็ว (Agile Response) เพื่อลดผลกระทบจากการดำเนินงานหรือนโยบายที่อาจก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำโดยไม่ตั้งใจ ดังนี้

- **การจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลกระทบและเยียวยาสิทธิ (Rights Remediation Committee):** ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย สิทธิมนุษยชน และผู้แทนภาคประชาสังคม เพื่อทำหน้าที่พิจารณาข้อร้องเรียนอย่างเป็นกลางและโปร่งใส
- **มาตรการแก้ไขและเยียวยาทันที (Immediate Redress):** ในกรณีที่พบว่าหลักเกณฑ์นโยบาย ความผิดพลาดของข้อมูลรายบุคคลในระบบฐานข้อมูล หรือโครงการของ สกศ. ส่งผลกระทบเชิงลบต่อกลุ่มเป้าหมาย คณะกรรมการมีอำนาจในการสั่งการให้ปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ (Policy Adjustment) และกำหนดแนวทางการเยียวยาที่มีใช้ กระบวนการทางศาล (Non-judicial Remediation) อาทิ การแก้ไขฐานข้อมูลรายบุคคลเพื่อคืนสิทธิ์ทดแทน หรือการประสานงานภาคีเครือข่ายข้ามกระทรวงเพื่อส่งต่อความช่วยเหลือทางสังคมกรณีฉุกเฉินให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบโดยเร่งด่วน

3) การขับเคลื่อนระบบธรรมาภิบาลและการตรวจสอบภายในเพื่อความโปร่งใส (Institutional Accountability & Integrity): เชื่อมโยงกลไกการร้องเรียนเข้ากับ “ระบบราชการ 4.0 ระดับก้าวหน้า” โดยมีการบันทึกและติดตามสถานะข้อร้องเรียนด้วยระบบดิจิทัลที่สามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน เพื่อสร้างความรับผิดชอบ (Accountability) ของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ และใช้ข้อมูลจากข้อร้องเรียนมาวิเคราะห์เชิงสถิติเพื่อระบุจุดอ่อนเชิงโครงสร้าง นำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการภายในองค์กรให้มีความเป็นมิตรต่อสิทธิมนุษยชน (Human Rights-Friendly Organization) อย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุเพื่อป้องกันการเกิดข้อร้องเรียนซ้ำซ้อนในอนาคต

4) การพิทักษ์สิทธิและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ภายในองค์กร: สกศ. กำหนดกลไกการเยียวยาที่เป็นรูปธรรมภายในหน่วยงานโดยยึดถือตาม *ประกาศเจตนารมณ์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน* ซึ่งวางระบบการแก้ไขปัญหาอย่างไม่เป็นทางการเป็นลำดับแรก ผ่านการแต่งตั้งคณะทำงานสอบข้อเท็จจริงที่มีองค์ประกอบทางเพศที่เหมาะสม เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยและรักษาความลับขั้นสูงสุดให้แก่ผู้เสียหาย พร้อมกำหนดระยะเวลาการดำเนินการค้นหาข้อเท็จจริงให้เสร็จสิ้นภายใน 15 วัน เพื่อประกันความเป็นธรรมและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคลากรและผู้รับบริการทุกคน

3. การรายงานผลและการสื่อสารต่อสาธารณะเพื่อความโปร่งใส (Reporting and Public Transparency Framework)

สกศ. กำหนดแนวทางการบริหารจัดการข้อมูลและสื่อสารผลสัมฤทธิ์ต่อสาธารณะ เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อภารกิจและการดำเนินงานที่โปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล ดำเนินงานผ่านกลไก 3 ด้านหลัก ดังนี้

1) การจัดทำรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนทางการศึกษาประจำปี (Annual Human Rights Accountability Report): ดำเนินการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ เพื่อจัดทำเป็น “รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนและมิติความเสมอภาคทางการศึกษาของ สกศ.” สำหรับสื่อสารและรายงานต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) และภาคีเครือข่ายเชิงนโยบาย (รวมถึงสถาบันพัฒนาพหุภาคี MDBs และองค์กรสากล) รายงานฉบับนี้จะมุ่งเน้นการนำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Data) เกี่ยวกับความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มเป้าหมายเปราะบาง (กลุ่มที่ 3 และ 8) รวมถึงการวิเคราะห์ผลกระทบเชิงนโยบายและการดำเนินงานเพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งเป็นการยืนยันความต่อเนื่องในการดำรงสถานะองค์กรต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชน

2) การยกระดับการสื่อสารเชิงรุกด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมสื่อสร้างสรรค์ (Strategic Digital Communication & Content Innovation): มุ่งเน้นการสื่อสารข้อมูลสิทธิทางการศึกษาและผลการดำเนินงานให้เป็นเรื่องที่น่าสนใจและครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม (Inclusive Communication) ตามแนวทางการบริการประชาชนภาครัฐยุคดิจิทัล ผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนี้

- *การผลิตสื่อมัลติมีเดียรูปแบบวิดีโอสั้น (Short-form Video Production):* พัฒนาระบบการผลิตสื่อสร้างสรรค์โดยใช้เครื่องมือดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ (อาทิ CapCut และ AI-Assisted Editing Tools) เพื่อจัดทำวิดีโอประชาสัมพันธ์ที่ย่อยสลายสาระสำคัญของนโยบายสิทธิประโยชน์ทางการศึกษาและการสะสมหน่วยกิตทักษะ (Credit Bank) ให้มีความน่าสนใจ เข้าใจง่าย และตรงกับพฤติกรรมการรับสื่อของประชาชนกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบัน
- *การจัดทำชุดข้อมูลสารสนเทศในรูปแบบภาพ (Data Visualization & Infographics):* แปลงข้อมูลดิบและตัวเลขสถิติจากการดำเนินงานโครงการที่ 1 และ 2 ให้เป็นสื่ออินโฟกราฟิกอัจฉริยะ (Smart Infographics) ที่แสดงผลสัมฤทธิ์อย่างชัดเจน ผ่านช่องทาง “Digital Human Rights Hub” เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในสิทธิทางการศึกษาและแสดงความโปร่งใสในการจัดสรรทรัพยากรการคลังการศึกษาแก่สาธารณชน

3) การเพิ่มประสิทธิภาพช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างเท่าเทียม (Multi-channel Accessibility and Digital Equity): ดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและรายงานผลการปฏิบัติราชการผ่านระบบสารสนเทศที่รองรับการใช้งานของคนทุกกลุ่ม (Universal Access) โดยเปิดเผยข้อมูลในรูปแบบเปิดที่เข้าถึงได้ (Open Data Initiative) เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide) และสอดคล้องกับแนวทางใน *ประกาศเรื่องการส่งเสริมความเสมอภาคและขจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ* โดยเฉพาะการสื่อสารเรื่องสิทธิในการแต่งกายตามอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ การจัดพื้นที่กระบวนการเรียนรู้/ฝึกอบรมที่เหมาะสมกับข้อจำกัดของบุคคล และการใช้ถ้อยคำภาษาที่ปราศจากการตีตราหรือลดทอนคุณค่าของบุคคล เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เคารพในสิทธิและเสรีภาพตามมาตรฐานสากลและพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

4. การทบทวนผลการดำเนินงานและการพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Strategic Improvement and Sustainability Framework)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) กำหนดหลักการบริหารจัดการตามวงจรคุณภาพ (PDCA) เพื่อให้เกิดการทบทวนและยกระดับแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างยั่งยืน ดังนี้

1) การประมวลผลสัมฤทธิ์และถอดบทเรียนเชิงยุทธศาสตร์จากการปฏิบัติงาน (Comprehensive Lesson Learned and Policy Synthesis): ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน (After Action Review: AAR) เมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่ได้รับจากคณะกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ภายนอก และผลการติดตามจากระบบ Dashboard อัจฉริยะ เพื่อนำมาประมวลผลเป็น “รายงานการถอดบทเรียนเชิงยุทธศาสตร์” (Strategic Lesson Learned Report) นำมาปรับปรุงกระบวนการภายในของ สกศ. ให้มีความเป็นมิตรต่อสิทธิมนุษยชนและลดขั้นตอนที่อาจก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการของประชาชน โดยใช้ศักยภาพของ ทีมนักวิเคราะห์นโยบายสมรรถนะสูง (นักเรียนทุน ก.พ.) เป็นแกนหลักในการกลั่นกรองความเป็นธรรมของอัลกอริทึมข้อมูลนโยบาย

2) การยกระดับพันธมิตรเครือข่ายและความร่วมมือทางวิชาการระหว่างหน่วยงาน (Synergistic Partnership and Inter-agency Collaboration Expansion): มุ่งเน้นการนำบทเรียนจากการดำเนินโครงการร่วมกับภาคีเครือข่ายสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบูรณาการองค์ความรู้และทรัพยากรร่วมกับ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เพื่อนำผลการวิเคราะห์สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำมาพัฒนาระบบการตรวจสอบสิทธิและการส่งต่อความช่วยเหลือให้มีความแม่นยำสูงขึ้น (High-Precision Targeting) ปรับปรุงระบบฐานข้อมูลให้สามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนกันได้ (Data Interoperability) เพื่อให้การติดตามสถานะกลุ่มเป้าหมายเปราะบางระหว่าง สกศ. และ กสศ. เป็นไปอย่างไร้รอยต่อ ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน และเพิ่มขีดความสามารถในการคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาให้ครอบคลุมถึงระดับปัจเจกบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

3) การวางรากฐานการพัฒนาแผนปฏิบัติการเชิงรุกและการเพิ่มขีดความสามารถในปี 2570 (Forward-looking Roadmap and Future Capability Building): ใช้ผลลัพธ์และตัวชี้วัดความสำเร็จจากแผนปฏิบัติการปี 2569 เป็นฐานข้อมูลหลัก (Baseline Data) ในการวิเคราะห์แนวโน้มและจัดทำแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2570 โดยมุ่งเน้นการยกระดับเทคโนโลยีจากระบบการรายงานผลทั่วไป สู่การใช้เทคโนโลยีการวิเคราะห์พยากรณ์ (Predictive Analytics) เพื่อคาดการณ์ความเสี่ยงด้านการละเมิดสิทธิล่วงหน้า นอกจากนี้ จะมีการนำข้อเสนอแนะจากการสื่อสารสาธารณะมาปรับปรุงเกณฑ์นโยบายและการเฝ้าระวังให้มีความยืดหยุ่น (Policy Agility) เพื่อประกันว่า สกศ. จะสามารถธำรงสถานะองค์กรต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชน และขับเคลื่อนภารกิจด้านการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล (OECD) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องในระยะยาว

สอดคล้องกับ ประกาศเจตนารมณ์ด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สกศ. จะดำเนินการประเมินความเสี่ยงและผลกระทบด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลการตรวจสอบและติดตามการแก้ไขปัญหาเป็นฐานข้อมูลหลักในการปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP) และพัฒนาแผนปฏิบัติการปีงบประมาณ 2570 ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น มุ่งสู่การเป็นองค์กรที่ปราศจากการเลือกปฏิบัติและตอบสนองต่อแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ได้อย่างยั่งยืน

ภาคผนวก

คำสั่ง สกศ. 33/2569 เรื่อง แต่งตั้งผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (CGEO) และศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย (GFP)

คำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ที่ ๓๓ /๒๕๖๙

เรื่อง แต่งตั้งผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (Chief Gender Equality Officer: CGEO) และศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย (Gender Focal Point: GFP)

ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๔๔ ให้มีผู้บริหารด้านการส่งเสริมบทบาทหญิงชาย (Chief Gender Equality Officer: CGEO) ในระดับกระทรวง กรม และศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย (Gender Focal Point: GFP) ในหน่วยงาน รวมทั้งให้จัดทำแผนแม่บทการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร ดังนั้นเพื่อให้การเสริมสร้างความเสมอภาคระหว่างหญิงชายของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว อาศัยอำนาจตามตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม จึงขอยกเลิกคำสั่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ ๗๕/๒๕๖๘ เรื่อง แต่งตั้งผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (Chief Gender Equality Officer: CGEO) และศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย (Gender Focal Point: GFP) และมีคำสั่งแต่งตั้งผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (Chief Gender Equality Officer: CGEO) และศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย (Gender Focal Point: GFP) ดังนี้

๑. ให้ เลขาธิการสภาการศึกษา เป็นผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑.๑ ส่งเสริมความเสมอภาค โดยนำมิติเพศภาวะ หลักความเสมอภาค และหลักสิทธิมนุษยชนเข้าสู่กระบวนการนโยบาย การบริหารและการดำเนินงานตามภารกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

๑.๒ ริเริ่มและจัดให้มีกิจกรรมสร้างความเข้าใจแนวคิดมิติเพศภาวะ หลักความเสมอภาค และหลักสิทธิมนุษยชน ให้กับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เกิดความตระหนักและผสมผสานแนวคิดดังกล่าวในการทำงานของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

๑.๓ ติดตาม ตรวจสอบ รับฟัง และให้คำปรึกษาแนะนำให้การบริหารงานบุคคลของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นไปตามมิติเพศภาวะ หลักความเสมอภาค หลักสิทธิมนุษยชน และมติ ก.พ. ตามหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร ๐๗๐๘.๑/ว ๗ ลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๔๓ เรื่อง แนวทางการส่งเสริมและสร้างความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในการบริหารงานบุคคลในราชการพลเรือน

๑.๔ สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษากับบทบาทหญิงชาย มิติเพศภาวะ หลักความเสมอภาค และหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างส่วนราชการ เพื่อร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหญิงชายและการจัดกิจกรรมร่วมกัน

๑.๕ กำกับ ดูแลการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย เพื่อติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน

/๒. ให้ กลุ่ม...

- ๒ -

๒. ให้กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๒.๑ องค์ประกอบ

๑) นางเพทยา บุญมี	หัวหน้าศูนย์ฯ
๒) นายศราวุธ บุญคล่อง	เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ
๓) นายบรรศักดิ์ ชูตินทรารศรี	เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ
๔) นางสาวสุวิมล เสนานอก	เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ
๕) นางสาวรัตนา ประคองใจ	เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ

๒.๒ อำนาจหน้าที่

๑) เสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (CGEO) เกี่ยวกับการส่งเสริมความเสมอภาคตามมิติเพศภาวะ หลักความเสมอภาคและหลักสิทธิมนุษยชนในมิติทางการศึกษา

๒) ขับเคลื่อนให้เกิดการจัดทำแผนงานโครงการตามคู่มือการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงเพศภาวะ (Gender Responsive Budgeting : GRB) ในมิติด้านการศึกษา

๓) จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาประจำปีและระยะ ๕ ปี

๔) นำแผนปฏิบัติการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชายและแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาสู่การปฏิบัติ

๕) ประสานและสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและหน่วยงานภายนอกร่วมดำเนินการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ รวมทั้งดำเนินการให้ผู้รับบริการหรือกลุ่มเป้าหมายของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้รับการให้บริการอย่างเสมอภาคเป็นธรรม และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในมิติด้านการศึกษา

๖) ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานด้านส่งเสริมความเสมอภาคตามมิติเพศภาวะ หลักความเสมอภาคและหลักสิทธิมนุษยชนในมิติด้านการศึกษาเสนอต่อผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (CGEO) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๗) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

(รองศาสตราจารย์ประวิต เอราวรรณ์)
เลขาธิการสภาการศึกษา

ประกาศ สกศ. เรื่อง การส่งเสริมความเสมอภาคและจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ

ประกาศสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
เรื่อง การส่งเสริมความเสมอภาคและจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ

ตามพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ ซึ่งมีหลักการรับรองและคุ้มครองไว้ว่า บุคคลย่อมเสมอกันและได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันตามกฎหมายโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ เพราะเหตุแห่งความแตกต่างใด ๆ ในเรื่องของ เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ ทั้งนี้ การใช้อำนาจของรัฐไม่ว่าจะเป็นการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วยจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้มิได้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการเสนอแนะนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาของชาติที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและการกีฬากับการศึกษาทุกระดับ การเสนอแนะนโยบายและแผนสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการประเมินผลการจัดการศึกษาภารกิจเกี่ยวกับราชการประจำทั่วไป รวมทั้งร่วมสนับสนุนการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กำกับและเร่งรัดการปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการพัฒนาคุณภาพคนตลอดช่วงชีวิต ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เรื่องการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศซึ่งมีเป้าหมายที่จะพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาด แรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างโอกาสความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา และส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยมีแนวปฏิบัติด้านการส่งเสริมความเสมอภาคและจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศในด้านใดด้านหนึ่งดังต่อไปนี้

๑. การแต่งกาย ให้บุคลากรสามารถแต่งกายตามอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ หรือเพศภาวะของบุคคล เว้นแต่การแต่งกายด้วยเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนและลูกจ้างประจำ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
๒. การจัดพื้นที่ จัดพื้นที่ที่เหมาะสมกับจำนวนของบุคคล ข้อจำกัดของบุคคล และอัตลักษณ์ทางเพศสภาพหรือเพศภาวะของบุคคล
๓. การประกาศรับสมัครงานและกำหนดคุณสมบัติผู้สมัครงาน มีการระบุคุณสมบัติด้านวุฒิ การศึกษา หรือความสามารถที่สอดคล้องกับลักษณะงาน ไม่ระบุเพศโดยกำเนิด หรือเพศสภาพ/เพศภาวะ
๔. การใช้ถ้อยคำ ภาษา และกริยาท่าทาง และเอกสารต่าง ๆ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่บุคลากร เกี่ยวกับคำศัพท์ที่เหมาะสมในการใช้เรียกอัตลักษณ์ทางเพศสภาพหรือเพศภาวะของบุคคล เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการตีตรา เสียดสี หรือลดทอนคุณค่าของบุคคลทุกเพศ รวมถึงเป็นการแสดงถึงอดีตทางเพศที่ไม่เคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

/๕. การสรรหา...

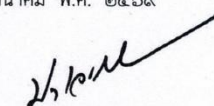

- ๒ -

๕. การสรรหาคณะกรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ในหน่วยงาน ส่งเสริมให้มีการสรรหาบุคคลทั้งเพศชาย เพศหญิง หรือผู้แสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิดเข้าร่วมเป็นกรรมการในทุกระดับ เพื่อพัฒนาสังคมไทยไปสู่สังคมเสมอภาคอย่างแท้จริง

๖. การป้องกันและแก้ไขปัญหากล่องละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมกล่องละเมิดหรือคุกคามทางเพศ และจัดทำแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหากล่องละเมิดในการทำงาน

ประกาศ ณ วันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

(รองศาสตราจารย์ประวิต เอราวรรณ)

เลขาธิการสภาการศึกษา

ประกาศเจตนารมณ์การป้องกันและแก้ไขปัญหาล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน

ประกาศสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เรื่อง เจตนารมณ์การป้องกันและแก้ไขปัญหาล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน

คณะผู้บริหาร ข้าราชการ และบุคลากรทุกคนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มีเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะส่งเสริมความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคล และสร้างองค์กรที่ปราศจากการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงานด้วยการปฏิบัติต่อกันอย่างให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน และไม่กระทำการใดที่เป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศต่อผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ลูกจ้าง และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการติดต่อประสานงานหรือดำเนินงานร่วมกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์การป้องกันและแก้ไขปัญหาล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงานดังกล่าว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจะดำเนินการ ดังนี้

๑. บริหารงานและปฏิบัติงานบนหลักแห่งความเสมอภาค ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมระหว่างเพศ ไม่กระทำการอันเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องของเพศ และไม่กระทำการใดที่เป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน
๒. สร้างวัฒนธรรมองค์กร และปลูกฝังค่านิยมให้แก่คณะผู้บริหาร ข้าราชการ และบุคลากรทุกคนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาให้ปฏิบัติต่อกันโดยให้เกียรติซึ่งกันและกัน และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
๓. สร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดีภายในองค์กร และส่งเสริมความปลอดภัยไม่ให้เกิดการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงานให้แก่คณะผู้บริหาร ข้าราชการ และบุคลากรทุกคน และบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือดำเนินงานร่วมกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
๔. สร้างกลไกและกระบวนการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงานเพื่อมิให้มีการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน

รายละเอียดแนวปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ปรากฏตามเอกสารแนบท้ายประกาศ

ประกาศ ณ วันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

(รองศาสตราจารย์ประวีต เอรารธรรม์)
เลขาธิการสภาการศึกษา

**แนวปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน
ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา**

แนวปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงานจัดทำขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรีครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๘ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานทุกคนไม่ว่าอยู่ในสถานะใดได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพในศักดิ์ศรี และปราศจากการถูกล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน ทุกคนต้องรับผิดชอบในการกระทำและปฏิบัติตามแนวปฏิบัตินี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจะสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ปราศจากการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ ด้วยการสร้างความตระหนัก การสร้างความรู้ความเข้าใจ การกำหนดมาตรการป้องกันและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น และจะดำเนินการเมื่อเกิดกรณีร้องเรียนเรื่องการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศอย่างทันทีทันใด รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมและมาตรการต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดการล่วงละเมิด/คุกคามทางเพศขึ้น

การล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ คือ

การกระทำใด ๆ หรือพฤติกรรมที่ส่อไปในทางเพศที่เป็นการบังคับ การใช้อำนาจที่ไม่พึงปรารถนาด้วยวาจา ข้อความ ท่าทาง แสดงด้วยเสียง รูปภาพ เอกสาร ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งของลามกอนาจารเกี่ยวกับเพศ หรือกระทำอย่างอื่นในทำนองเดียวกันโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนรำคาญ ได้รับความอับอาย หรือรู้สึกถูกละเมิดเกียรติยศ และให้หมายรวมถึงการติดตามรังควานหรือการกระทำใด ๆ ที่ก่อให้เกิดบรรยากาศไม่ปลอดภัยทางเพศ โดยเฉพาะจากการสร้างเงื่อนไขซึ่งมีผลต่อการจ้างงาน การสรรหา หรือการแต่งตั้ง หรือผลกระทบอื่นใดต่อผู้เสียหายทั้งในหน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมถึงสถาบันการศึกษา

พฤติกรรมที่พึงปฏิบัติเพื่อป้องกันปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ

- บุคลากรของหน่วยงานควรให้เกียรติเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา
- บุคลากรของหน่วยงานควรลดความเสี่ยงจากปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ เช่น หลีกเลี่ยงการอยู่ในที่ลับตาหรือทำงานสองต่อสองกับผู้บังคับบัญชา/ผู้ที่ไม่สนิทสนม/เพศตรงข้าม หรือมีผู้ที่ไว้อยู่ด้วยในกรณีถูกเรียกเข้าพบหรือรับมอบหมายงานนอกเวลาทำงาน เป็นต้น
- บุคลากรของหน่วยงานควรช่วยสอดส่องและรายงานพฤติกรรมการณ์การล่วงละเมิด/คุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นในหน่วยงานต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งไม่ควรเพิกเฉยหากมีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นกับเพื่อนร่วมงาน และควรให้คำปรึกษา รวมทั้งช่วยเหลือแก่เพื่อนร่วมงานด้วย
- ผู้บังคับบัญชาทุกระดับควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี และมีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน
- ในกรณีของผู้บังคับบัญชาเรียกผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานในห้อง โดยเฉพาะนอกเวลาทำงานหรือไปปฏิบัติงานต่างจังหวัด/ต่างประเทศ แบบสองต่อสอง ให้แจ้งผู้บังคับบัญชาระดับต้นรับทราบก่อนทุกครั้ง
- บุคลากรควรมีจิตสำนึกรักศักดิ์ศรี ภาคภูมิใจในผลการทำงานของตนเอง เห็นคุณค่าการทำงานของตนเองมากกว่าที่จะก้าวหน้าโดยวิธีอื่น

พฤติกรรมที่ไม่พึงปฏิบัติเนื่องจากเข้าข่ายเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ

การล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศเป็นเรื่องที่มีขอบเขตกว้างขวาง ซึ่งไม่สามารถระบุพฤติกรรมได้อย่างครอบคลุมทั้งหมด อย่างไรก็ตามให้ตระหนักว่า การกระทำเกี่ยวกับเพศ ซึ่งผู้ถูกระทำไม่ต้องการและมีความเดือดร้อนรำคาญ อึดอัด อับอาย ตูณถูกเหยียดหยาม ถือว่าเข้าข่ายการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ อาทิ

๑. การกระทำทางสายตา เช่น

การจ้องมองร่างกายที่สื่อไปในทางเพศ มองซ่อนใต้กระโปรง มองหน้าอกหรือจ้องลงไปที่คอเสื้อ จนทำให้ผู้ถูกมองรู้สึกอึดอัด อับอาย หรือไม่สบายใจ หรือผู้อื่นที่อยู่บริเวณดังกล่าวมีความรู้สึกเช่นเดียวกัน เป็นต้น

๒. การกระทำด้วยวาจา เช่น

- การวิพากษ์วิจารณ์รูปร่าง ทรวดทรง และการแต่งกายที่สื่อไปทางเพศ
- การชักชวนให้กระทำการใด ๆ ในที่ลับตา ซึ่งผู้ถูกระทำไม่พึงประสงค์และไม่ต้องการการพูดเรื่องตลกเกี่ยวกับเพศ

- การเกี่ยวพาราสี พูดจาทะลึ่ง วิจารณ์ทรวดทรง การพูดจาลามก การโหลศพท์ลามก การเรียกผู้หญิงด้วยคำที่สื่อไปทางเพศ จับกลุ่มวิจารณ์พฤติกรรมทางเพศของบุคคลในที่ทำงาน

- การสนทนาเรื่องเพศหรือเพศสัมพันธ์ การแสดงความคิดเห็นต่อรสนิยมทางเพศ และการพูดที่สื่อไปในทางเพศ การถามเกี่ยวกับประสบการณ์ความชื่นชอบในเรื่องเพศ การสร้างเรื่องโกหกหรือการแพร่ข่าวลือเกี่ยวกับชีวิตทางเพศของผู้อื่น

๓. การกระทำทางกาย เช่น

- การสัมผัสร่างกายของผู้อื่น การลูบคลำ การถูไถร่างกายผู้อื่นอย่างมีนัยทางเพศ การฉวยโอกาสกอดรัด จูบ การหยอกล้อโดยแตะเนื้อต้องตัว การฉวยโอกาสกอดรัด และการสัมผัสทางกายอื่นใดที่ไม่น่าพึงประสงค์ การดึงคนมานั่งตัก เป็นต้น

- การตามตื้อโดยที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่เล่นด้วย การตั้งใจใกล้ชิดเกินไป การดื้อนเข้ามาห่มหรือขวางทางเดิน การหยักคิ้วหลิ่วตา การผิวปากแบบเชยชวน การส่งจูบ การเลียริมฝีปาก การทำหน้าม้ายก การแสดงพฤติกรรมที่สื่อไปในทางเพศโดยใช้มือหรือการเคลื่อนไหวร่างกาย เป็นต้น

๔. การกระทำอื่น ๆ เช่น

- การแสดงรูปภาพ วัตถุ และข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพศ รวมทั้งการเปิดภาพโป๊ในที่ทำงานและในคอมพิวเตอร์ของตน

- การแสดงออกที่เกี่ยวกับเพศ เช่น การโชว์ปฏิทินโป๊ การเขียนหรือวาดภาพทางเพศในที่สาธารณะ การใช้สัญลักษณ์ ที่แสดงถึงอวัยวะเพศ หรือการร่วมเพศ การสื่อข้อความ รูปภาพ สัญลักษณ์ที่แสดงถึงเรื่องเพศทางอินเทอร์เน็ต เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ ฯลฯ เป็นต้น

๕. การกระทำทางเพศที่มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

- การให้สัญญาที่จะให้ผลประโยชน์ เช่น ตำแหน่งหน้าที่การงาน ผลการเรียนทุนการศึกษาฐาน การเลื่อนเงินเดือนหรือตำแหน่ง การต่อสัญญาการทำงาน หากผู้ถูกล่วงละเมิดหรือถูกคุกคามยอมมีเพศสัมพันธ์ เช่น ขอให้ไปค้างคืนด้วย ขอให้มีเพศสัมพันธ์ด้วย หรือขอให้ทำอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ เป็นต้น

- การข่มขู่ให้เกิดผลในทางลบต่อการจ้างงาน การศึกษา การข่มขู่ว่าจะทำร้าย การบังคับให้มีการสัมผัสทางเพศ หรือการพยายามกระทำชำเรา หรือกระทำชำเรา

๓

สิ่งที่ควรกระทำเมื่อถูกล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ

- แสดงออกทันทีว่าไม่พอใจในการกระทำของผู้กระทำ และถอยห่างจากการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศนั้น
- ส่งเสียงร้องเพื่อให้ผู้กระทำหยุดการกระทำ และเรียกผู้อื่นช่วย
- บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการบันทึกเสียง บันทึกภาพหรือภาพถ่าย หรือถ่าย Video Clip (หากทำได้)
- บันทึกเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องเป็นลายลักษณ์อักษรทันทีที่เหตุการณ์เกิดขึ้น โดยจดบันทึก วัน เวลา และสถานที่เกิดเหตุ คำบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ชื่อของพยานและ/หรือบุคคลที่สาม ซึ่งถูกกล่าวถึง หรืออยู่ในเหตุการณ์
- แจ้งปัญหาที่เกิดขึ้นให้บุคคลที่ไว้วางใจทราบทันที
- หากหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเพื่อนร่วมงานหรือเพื่อน และแจ้งปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้บังคับบัญชา บุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้วยตนเอง โดยอาจให้เพื่อนร่วมงานเป็นที่ปรึกษาหรือร่วมไปเป็นเพื่อนก็ได้
- กรณีผู้ถูกรกระทำอายุ/กลัว อาจให้เพื่อนมาแจ้งแทน แต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ถูกรกระทำ

กระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างไม่เป็นทางการ

การยุติปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศจะใช้กระบวนการอย่างไม่เป็นทางการในการแก้ไขปัญหาเป็นลำดับแรก

สิ่งที่ผู้ถูกล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศต้องดำเนินการ

- ในกรณีที่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ ให้พูด/เขียนถึงผู้กระทำเพื่อแจ้งให้ผู้กระทำทราบพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับและร้องขอให้หยุดการกระทำ ผู้ถูกรกระทำอาจขอให้มีคนอยู่เป็นเพื่อนหรือพูดในนามตนเองได้
- ในกรณีไม่สามารถแก้ไขปัญหาดได้ด้วยตนเอง ให้ดำเนินการดังนี้
 - ร้องขอความช่วยเหลือต่อผู้บังคับบัญชาของผู้กระทำ หลังจากเกิดเหตุการณ์ขึ้น และให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการค้นหาข้อเท็จจริง ภายใน ๑๕ วัน หากไม่ดำเนินการใด ๆ ถือว่าผู้บังคับบัญชาละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่
 - ร้องขอหน่วยงานที่รับผิดชอบให้มีบุคคลเป็นผู้ประสานงาน เพื่อช่วยเหลือจัดให้มีการประชุมหารือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาทางยุติอย่างไม่เป็นทางการ หรือผู้ใกล้ชิดช่วยเหลือในการยุติเรื่องดังกล่าว ซึ่งมีกำหนดเวลา ๑๕ วัน เช่นเดียวกัน

สิ่งที่ผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องดำเนินการ

- ให้หัวหน้าหน่วยงานดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานสอบสวนข้อเท็จจริง จำนวน ไม่เกิน ๕ คน ประกอบด้วย ประธานคณะทำงานที่มีตำแหน่งสูงกว่าผู้กระทำ บุคคลจากหน่วยงานต้นสังกัดของผู้กระทำ โดยมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้กระทำ โดยอาจมีบุคคลที่มีเพศเดียวกับผู้เสียหายไม่น้อยกว่าหนึ่งคน และให้มีบุคคลที่ผู้เสียหายไว้วางใจเข้าร่วมรับฟังในการสอบสวนข้อเท็จจริงได้ หรือให้กลุ่มงานคุ้มครองจริยธรรมดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง ทั้งนี้ ให้รายงานผลต่อหัวหน้าหน่วยงาน และหากต้องมีการดำเนินการทางวินัย ขอให้คณะทำงานนำข้อมูลเสนอผู้บริหาร ประกอบการดำเนินการทางวินัย

ประกาศเจตนารมณ์ด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ประกาศสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เรื่อง เจตนารมณ์ด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔ บัญญัติว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง กอปรกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights: UDHR) ข้อตกลงโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations Global Compact: UNGC) และแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนในการขับเคลื่อนการปฏิบัติให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชน การได้รับการป้องกัน คุ้มครอง ช่วยเหลืออย่างทั่วถึง เท่าเทียม ปราศจากการเลือกปฏิบัติ อันนำมาซึ่งความมั่นคงทางอาชีพ หลักประกันสังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานนโยบาย ด้านการศึกษาของประเทศ ได้ยึดหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติราชการและส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปฏิญญาสากลและแผนที่เกี่ยวข้องดังกล่าว เพื่อให้เกิดการเคารพ สิทธิมนุษยชนขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่ว่าจะต่อเจ้าหน้าที่ ผู้รับบริการ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ลดความเสี่ยงหรือปริมาณในการเกิดข้อร้องเรียน ร้องทุกข์ กรณีได้รับ ผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยมีสาเหตุมาจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่หรือการให้บริการ ของหน่วยงาน รวมถึงเพื่อให้มั่นใจว่าการปฏิบัติราชการที่ปลอดและปราศจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน การตระหนักในศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ จึงกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อขับเคลื่อน ส่งเสริมแผนสิทธิมนุษยชนด้านการศึกษาและที่เกี่ยวข้อง โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มเด็กและสตรี กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ กลุ่มคนพิการและที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. ขอบเขต

“สิทธิมนุษยชน” หมายถึง สิทธิที่มีโดยธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางกาย จิตใจ เชื้อชาติ สัญชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา เพศ ภาษา อายุ สติปัญญา การศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมหรือเรื่องอื่นใดตามกฎหมายของแต่ละประเทศ และตามสนธิสัญญาที่แต่ละประเทศมีพันธกรณีจะต้องปฏิบัติ รวมถึงสิทธิในการดำรงชีวิตและเสรีภาพ การพ้นจากการเป็นทาสและการทรมาน การมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและรวมกลุ่มกัน สิทธิในการทำงาน การศึกษา และอื่น ๆ มนุษย์ทุกคนมีสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ โดยเท่าเทียมไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

“บุคคลภายนอก” หมายถึง ผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาชน บุคคลหรือกลุ่มบุคคล รวมถึงส่วนราชการหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับบริการหรือการดำเนินงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

“บุคลากรสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา” หมายถึง ข้าราชการและบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

/๒. นโยบาย...

- ๒ -

๒. นโยบายด้านสิทธิมนุษยชน

ผู้บริหารและบุคลากรทุกระดับ ต้องตระหนักถึงความสำคัญและเคารพต่อสิทธิมนุษยชนในทุกด้าน ของบุคลากร บุคคลภายนอก ตลอดจนสังคมและชุมชนตามกฎหมายของแต่ละประเทศ และตามสนธิสัญญา ที่แต่ละประเทศมีพันธกิจกรณีที่ต้องปฏิบัติ โดยรวมถึง

๒.๑ การปฏิบัติต่อทุกคนตามหลักสิทธิมนุษยชนอย่างเท่าเทียม ปราศจากการเลือกปฏิบัติ

๒.๒ การหลีกเลี่ยงการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๒.๓ การสนับสนุนส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

๒.๔ การสื่อสาร เผยแพร่ให้ความรู้ ทำความเข้าใจ กำหนดแนวทางสอดส่องดูแล และให้การสนับสนุน อื่นใดแก่บุคลากร บุคคลภายนอก ส่วนราชการหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการให้บริการและหรือการส่งมอบงาน ต่อกัน ตลอดจนบุคคล กลุ่มบุคคล และเครือข่ายในห่วงโซ่อุปทาน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างมี คุณธรรม เคารพต่อสิทธิมนุษยชน และปฏิบัติต่อทุกคนตามหลักสิทธิมนุษยชนตามแนวนโยบายนี้

๓. แนวทางปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอแสดงถึงเจตจำนงในการเคารพสิทธิมนุษยชน และต้องการยกระดับสิทธิมนุษยชนให้ดียิ่งขึ้น โดยผู้บริหารและบุคลากรทุกระดับ พึงยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยทั่วกัน ดังนี้

๓.๑ ให้ความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ให้เกียรติซึ่งกันและกันและ ปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียม โดยไม่แบ่งแยกความแตกต่างทางกาย จิตใจ เชื้อชาติ สัญชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา เพศ ภาษา อายุ สติปัญญา สถานะทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมหรือเรื่องอื่นใด

๓.๒ ใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดการละเมิด สิทธิมนุษยชน สอดส่องดูแลเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชน

๓.๓ สนับสนุน และส่งเสริมการดำเนินการใด ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๓.๔ จัดให้มีกลไก เครื่องมือ หรือช่องทาง ในการรับรู้สิทธิ และการเข้าถึงบริการสำหรับ บุคคลภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเปราะบาง รวมถึงการร้องเรียน ร้องทุกข์ของผู้ที่เชื่อว่าสิทธิของตน ถูกละเมิดหรือได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม

๓.๕ สอดส่อง ดูแล และเฝ้าระวัง เรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชน ไม่ละเลยหรือเพิกเฉย เมื่อพบเห็นการกระทำที่เข้าข่ายละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน ต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาหรือ บุคคลที่รับผิดชอบทราบ และให้ความร่วมมือในการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่าง ๆ หากมีข้อสงสัยหรือข้อขัดถาม ให้ปรึกษากับผู้บังคับบัญชา หรือบุคคลที่รับผิดชอบทราบผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่กำหนดไว้

๓.๖ ไม่กระทำและไม่สนับสนุนให้มีการบังคับทุกรูปแบบทั้งภายในองค์กร และเครือข่ายใน ห่วงโซ่อุปทาน และจะไม่ใช้การลงโทษทางกาย และการคุกคามจากการถูกกระทำรุนแรง หรือรูปแบบอื่น ๆ ของการข่มเหงทางกาย เพศ จิตใจ ความแตกต่างของช่วงวัย การใช้อำนาจจากตำแหน่ง หรือทางวาจา เป็นมาตรการด้านระเบียบวินัยหรือการควบคุม

๓.๗ ไม่กระทำการและไม่สนับสนุนให้มีการเลือกปฏิบัติในการจ้างแรงงาน การจ่ายค่าจ้าง และค่าตอบแทนการทำงาน การให้สวัสดิการ การคัดเลือกผู้เข้ารับการศึกษาอบรม การศึกษาดูงาน หรือการให้ ทุนการศึกษา รวมถึงการสรรหา บรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนตำแหน่ง และการเกษียณอายุการทำงาน จะไม่แทรกแซงขัดขวาง หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นผลกระทบต่อการใช้สิทธิหรือวิธีปฏิบัติของบุคลากร อันเนื่องมาจากเหตุความแตกต่างในเรื่องสัญชาติ ศาสนา ภาษา อายุ เพศ สถานภาพการสมรส ความพิการ ความนิยมในพรรคการเมือง หรือแนวคิดส่วนบุคคลอื่น ๆ

/๓.๘ ตระหนัก...

- ๓ -

๓.๘ ตระหนักและให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมในการทำงานและคุณภาพชีวิตของบุคลากร โดยดำเนินการให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติงานอย่างมีมาตรฐานและเหมาะสม รวมถึงดูแลสุขภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถปฏิบัติงานได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต ตลอดจนใส่ใจในมาตรฐานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน โดยจะทุ่มเทในการป้องกันอุบัติเหตุ การบาดเจ็บ และอาการเจ็บป่วยที่เกิดจากการทำงาน ในระหว่างการปฏิบัติงานภายใต้การคุ้มครองและปฏิบัติอย่างเป็นธรรมบนพื้นฐานทางสังคม และตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยจะมีการทบทวน พัฒนา และปรับปรุงให้เหมาะสมอยู่เสมอ

๓.๙ ส่งเสริมความเสมอภาคและจัดการเลือกปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนและไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ เช่น บุคลากรสามารถแต่งกายตามอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ หรือเพศภาวะของบุคคล เว้นแต่การแต่งกายด้วยเครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือนและลูกจ้างประจำ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งการใช้ถ้อยคำ ภาษา และกิริยาท่าทาง และเอกสารต่าง ๆ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่บุคลากร เกี่ยวกับคำศัพท์ที่เหมาะสมเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนและไม่เป็นธรรมระหว่างเพศในการใช้เรียกอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ หรือเพศภาวะของบุคคล เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการตีตรา เสียดสี หรือลดทอนคุณค่าของบุคคลทุกเพศ รวมถึงเป็นการแสดงถึงอคติทางเพศที่ไม่เคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เป็นต้น

๓.๑๐ รับผิดชอบในการดูแลบุคลากรเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน การถูกคุกคามและหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศ ส่งเสริมสภาพการทำงานที่ให้อย่างดี และมีการป้องกันการไม่ให้บุคลากรถูกคุกคามสิทธิมนุษยชนและล่วงละเมิดทางเพศ โดยการแสดงออกด้วยคำพูด ท่าทาง การสัมผัสทางกาย หรือด้วยวิธีการอื่นใด หากบุคลากรถูกคุกคามสิทธิมนุษยชนและหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศ จะดำเนินการพิจารณาโทษทางวินัยกับผู้ที่เกี่ยวข้องตามข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานอย่างเคร่งครัด

๓.๑๑ ดำเนินการพัฒนาและกระบวนการจัดการด้านสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะระบุประเด็น ประเมินความเสี่ยงและผลกระทบด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชน กำหนดกลุ่มหรือบุคคลที่ได้รับผลกระทบ วางแผนและกำหนดแนวทางการแก้ไขและป้องกัน จัดการปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนและตรวจสอบติดตามผล โดยจัดให้มีกระบวนการบรรเทาผลกระทบที่เหมาะสมในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วย

๓.๑๒ ดำเนินการตรวจสอบและติดตามผลของการจัดการและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามกระบวนการตรวจสอบและติดตามผล รวมถึงให้การสนับสนุนและร่วมมือในการเยียวยาผลกระทบที่เกิดจากหรือเกี่ยวเนื่องมาจากหน่วยงาน

๓.๑๓ สร้างความเป็นธรรมและปกป้องข้อมูลของบุคคลที่แจ้งเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน

๓.๑๔ มุ่งมั่นที่จะสร้างและขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นต่อการเคารพสิทธิมนุษยชนตามนโยบายและแนวทางปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนนี้

๓.๑๕ ผู้กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน จะต้องได้รับการพิจารณาโทษทางวินัย นอกจากนี้ จะได้รับโทษตามกฎหมาย หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย

ประกาศ ณ วันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

(รองศาสตราจารย์ประวิต เอรารรณ์)
เลขาธิการสภาการศึกษา

